

Forskning og høyere utdanning i budsjettproposisjonen for 2021

Statsbudsjettet 2021

Egil Kallerud og Bo Sarpebakken

Noe realvekst til forskning og høyere utdanning i pandemipreget budsjettforslag for 2021

Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2021 vil bety følgende for forskning og høyere utdanning:

- De samlede bevilgningene i Prop. 1 S (2020-2021) til forskning og utviklingsarbeid (FoU) er anslått til 40,9 mrd. kr, vel 2 mrd. kr mer enn i vedtatt budsjett 2020. Det gir en nominell vekst på 5,3 prosent og en realvekst på 2,1 prosent.
- FoU-bevilgningenes andel av brutto nasjonalprodukt (BNP) er for 2021 anslått til 1,11 prosent. Det er ned fra 2020, da andelen var 1,14 prosent, opp fra 1,07 prosent i 2019. Økningen i 2020 har sammenheng med redusert BNP på grunn av koronakrisen. FoU-bevilgningenes andel av statsbudsjettet blir ifølge NIFUs beregninger 4,12 prosent, omtrent som i 2020.
- I løpet av 2020 er det gitt særskilte bevilgninger til covid-19-rettete tiltak innen FoU- og høyere utdanning med i størrelsesorden 1,8 mrd. kr. Minst 2/3 er bevilgninger til næringsrettet FoU, for en del med 'grønn profil'. I 2021 er mange vekstposter og en betydelig del av vekstvolumet videreførte covid-19-relaterte bevilgninger. Det gjelder særlig bevilgninger til næringsrettet FoU og nye studieplasser.
- Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2019-2028) følges opp med økte bevilgninger på i alt 959 mill. kr. Av disse er 339 mill. kr knyttet til tre tallfestede opptrappingsplaner for perioden 2019-2023: Teknologiløft, 97 mill. kr; økt FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet, 195 mill. kr; kvalitet i høyere utdanning, 47,5 mill. kr. Veksten utenfor opptrappingsplanene på 620 mill. kr er nesten i sin helhet bevilgninger til videreførte studieplasser opprettet tidligere år.
- Oppfølgingen av langtidsplanen i treårsperioden 2019-2021 er kjennetegnet av at bevilgningene til næringsrettet FoU har hatt klart størst vekst, særlig gjennom Langtidsplanens opptrappingsplan FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet. Prioriteringene Fornyelse av offentlig sektor og Muliggjørende og industrielle teknologier har vesentlig større vekst enn de øvrige prioriteringene, i overveiende grad gjennom økte bevilgninger utenfor opptrappingsplanene til nye studieplasser. Prioriteringen Samfunnssikkerhet og samhørighet i en globalisert verden har lite vekst. Til tross for flere betydelige satsinger under øvrige tematiske prioriteringer, fører omdisponeringer til at den samlede vekst i treårsperioden reduseres. Det gjelder særlig prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi.
- Den indirekte støtten til næringslivets FoU gjennom SkatteFUNN-ordningen forventes stabil i 2021. Det anslåtte provenytapet i 2021 er 4,3 mrd. kr, samme nivå som i 2020 og 100 mill. kr mer enn i 2019. Etter kraftig vekst i årene 2013-2017, flatet veksten ut fra og med 2018.

- Det er en realvekst i rammebevilgningen til universiteter og høyskoler på 2,6 prosent, betydelig høyere enn 2019 og 2020. Det meste av realveksten gjelder videreførte studieplasser og rekrutteringsstillinger opprettet i 2020 som covid-19-rettete tiltak.
- Regjeringen iverksetter sterke tiltak for å redusere ubrukte midler som overføres fra år til år. Ettårige kutt i Forskningsrådets bevilgning økes fra 484 mill. kr i 2020 til 628 mill. kr i 2021, og det blir fra

2022 foreslått å innføre nye regler for avsetninger ved universiteter og høyskoler som vil innebære at overførte, ubrukte midler på mer enn 5 prosent av årlig bevilgning vil bli inndratt til statskassen.

- Regjeringen viderefører i 2021 sin politikk for avbyråkratisering og effektivisering (ABE) på sjuende året med et generelt kutt på 0,5 prosent i alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet. Etter det vil det akkumulerte kuttet utgjøre 4,3 prosent.

1. Hovedbilde forskning: Igjen realvekst i forskningsbevilgningene

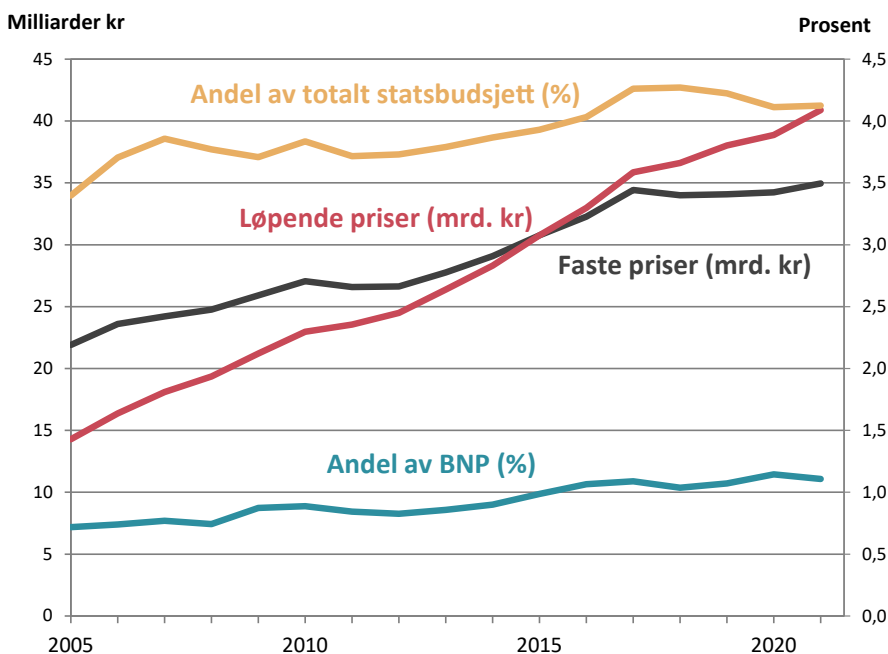
1.1. Hovedtrekk

Budsjettforslaget for 2021 fra Regjeringen Solberg vil gi en anslått samlet bevilgning til forskning og utviklingsarbeid (FoU) på 40,9 mrd. kr.¹ Det er nominelt vel 2 mrd. kr eller 5,3 prosent mer enn saldert budsjett for 2020. Proposisjonen legger til grunn en prisjustering på om lag 3,2 prosent, noe som vil gi en realvekst i 2021 på 2,1 prosent.

NIFU har i dette notatet anvendt dette anslaget ved omregning til realvekst. Det er stor usikkerhet knyttet

til lønns- og prisstigningen neste år. Basert på Nasjonalbudsjettets prognoser, er det mye som taler for at den faktiske lønns- og prisstigningen i kunnskapssektoren vil kunne bli noe lavere enn prisjusteringen som er lagt til grunn.

Det framgår av figur 1 at det etter en lengre periode med til dels svært god vekst, skjedde en utflating av veksten i de samlede forskningsbevilgningene i perioden 2018–2020. Med realveksten i 2021 brytes tendensen.

Figur 1 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 2005–2021. Løpende og faste 2015-priser i milliarder kroner (venstre akse) og som prosentandel av BNP og totale bevilgninger over statsbudsjettet (høyre akse). Kilde: NIFU, Prop. 1 S (2020–2021)

I budsjettet for 2020 ble FoU-bevilgningene fra Kunnskapsdepartementet (KD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) til Norges forskningsråd redusert i form av ettårige kutt på i alt 485 mill. kr. Slike ettårige kutt skal redusere rådets høye akkumulerte avsetninger av ubrukte bevilgninger som overføres fra år til år. Rådet kan utlyse midler som om bevilgningene ikke er redusert, og kuttene skal tilbakeføres påfølgende budsjettår. Grepene innebærer at aktivitetsnivået er høyere enn det bevilgningsbeløpet tilsier i de år kuttene tas, og omvendt i de år midlene blir tilbakeført. I 2021 foretas ytterligere ettårige kutt i sju departementers FoU-bevilgninger til Forskningsrådet med til sammen 628 mill. kr (Arbeids- og sosialdepartementet (ASD), 42 mill. kr; HOD, 152 mill. kr; Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), 200 mill. kr; Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD), 40 mill. kr; Utenriksdepartementet (UD), 133 mill. kr; Olje- og energidepartementet (OED), 52 mill. kr; KD, 10 mill. kr). I 2021 tilbakeføres KDs kutt i 2020 på 400 mill. kr, mens tilbakeføringen av HODs kutt i 2020 blir forskjøvet til 2022. De nye ettårige kuttene i 2021 skal tilbakeføres i 2022. Netto kutt i 2021 blir dermed om lag 310 mill. kr.

1.2. Fordeling mellom departementer

Veksten i FoU-bevilgningene i 2021 på vel 2 mrd. kr er i første rekke knyttet til tre departementer: KD (snaut 1,4 mrd. kr), NFD (om lag 450 mill. kr) og HOD (200 mill. kr). Samlet nominell vekst i disse tre departementenes FoU-bevilgninger tilsvarer hele den samlede veksten, mens noe vekst i FoU-bevilgningene fra OED (snaut 70 mill. kr) og Klima- og miljødepartementet (KLD) (80 mill. kr) oppveies av kutt i andre departementers bevilgninger. Det er kutt i budsjettene til ASD (snaut 40 mill. kr, 10 prosent), KMD (90 mill. kr, 6 prosent), UD (130 mill. kr, 8 prosent) og Samferdselsdepartementet (SD) (15 mill. kr, 4 prosent).

Realveksten er størst i NFDs bevilgninger (8 prosent), mens den er rundt 4 prosent i FoU-bevilgningene fra KD, OED og KLD.

Nesten en tredjedel av veksten i KDs bevilgning gjelder tilbakeføringen av det ettårige kuttet i 2020 på 400 mill. kr i departementets bevilgning til Forskningsrådet. Øvrige vekstposter i KDs budsjett er økte kontingenter til internasjonalt samarbeid, og forskningsandelen av veksten i rammebevilgningen til universiteter og høyskoler.

Som følge av ettårige kutt både i 2020 og 2021 blir HODs bevilgninger til Norges forskningsråd 120 mill. kr lavere enn i 2020 og 200 mill. kr lavere enn i 2019.

Økte bevilgninger til helseforetakene, der forskning inngår som en mindre andel, bidrar til at HODs FoU-bevilgning likevel får en samlet nominell vekst på 200 mill. kr, og en liten realvekst i forhold til 2020.

Veksten i NFDs FoU-bevilgninger er for en betydelig del knyttet til økte bevilgninger til internasjonalt samarbeid, særlig innen romvirksomhet. Den foreslåtte bevilgningen fra NFD til Norges forskningsråd har omtrent samme nominelle nivå som saldert budsjett 2020. I bevilgningen ligger ettårige kutt på om lag 200 mill. kr som ikke skal medføre redusert aktivitet. En bevilgning til Norges forskningsråd på 192 mill. kr inngår i ny treårig satsing, Grønn plattform, som viderefører en covid-19-rettet bevilgning i 2020 med samme beløp, og representerer vekst i forhold til saldert budsjett 2020. I forbindelse med koronapandemien er det i løpet av 2020 blitt gitt ekstraordinære bevilgninger med nesten 800 mill. kr til FoU i næringslivet over NFDs budsjett. Flere av disse bevilgningene videreføres som vekstposter i NFDs budsjett for 2021.

OEDs bevilgninger til FoU er, justert for pris- og lønnsstigning, på omtrent samme nivå i 2021 som i 2020. Også dette departement foretar et ettårig kutt på vel 50 mill. kr i sine bevilgninger til Forskningsrådet. Det er en ny satsing i OEDs budsjett på 100 mill. kr til oppfølging av Regjeringens hydrogenstrategi. Det skal legges særlig vekt på å støtte opp under utvikling og etablering av infrastruktur med fokus på knutepunkter og leveransekedjer som legger til rette for kommersiell bruk av hydrogen. For at midlene skal bli benyttet best mulig legges det opp til at Forskningsrådet og Enova skal samarbeide om innretningen på satsingen.

I en økning i KLDs FoU-bevilgning på 80 mill. kr ligger en økt bevilgning til Forskningsrådet på 50 mill. kr til forskning og innovasjon for grønn omstilling, samt økt grunnbevilgning til miljøinstituttene (10 mill. kr.)

Nedgangen i KMDs budsjett skyldes reduserte byggebevilgninger (brugerutstyr) og ettårig kutt i departementets FoU-bevilgning til Forskningsrådet.

UDs ettårige kutt på 133 mill. kr i bevilgningen til Forskningsrådet tilsvarer reduksjonen i de samlede FoU-bevilgningene under departementet.

Landbruks- og matdepartementets (LMD) FoU-bevilgninger har samme nominelle nivå som i 2020, mens SDs bevilgninger til FoU har en nominell nedgang på 4 prosent.

Regjeringen viderefører sin politikk for avbyråkratisering og effektivisering (ABE) med et generelt kutt på 0,5 prosent i alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet. Det er samme prosentsats som opprinnelig foreslått i budsjettforslagene for 2015–2020. Flere år ble satsen hevet gjennom tilleggsforslag og/

eller budsjettavtaler mellom regjerings- og samarbeidspartiene. Vedtatte ABE-kutt har vært: 2015: 0,6 prosent; 2016: 0,7 prosent; 2017: 0,8 prosent; 2018: 0,7 prosent; 2019: 0,5 prosent; 2020: 0,5 prosent. Det akkumulerte kuttet i de sju budsjettene blir med det 4,3 prosent.

1.3. Fordeling mellom bevilningskategorier

NIFU har for analyseformål dekomponert forskningsbudsjettet i sju kategorier, inndelt etter grad av spesifikk forskningspolitisk vurdering og prioritering.² I det ene ytterpunkt av spekteret er poster der forskningsbevilgningen er tallfestet, øremerket og nærmere beskrevet i proposisjonsteksten, og der bevilgningen kan endres fra år til år ut fra spesifikt forskningspolitiske vurderinger. Hovedeksempelet er øremerkede FoU-bevilgninger gjennom Norges forskningsråd.

I den andre enden av spekteret er poster, i noen tilfeller av betydelig omfang, som er bundet og ikke kan endres fra år til år; typisk gjelder det kontingenter under flerårige avtaler om internasjonalt forskningssamarbeid.

Mellom ytterpunktene ligger et stort antall bevilgninger til institusjoner og formål der midler til FoU inngår i den samlede bevilgning uten å være nærmere spesifisert og øremerket. Andelen til FoU er i slike

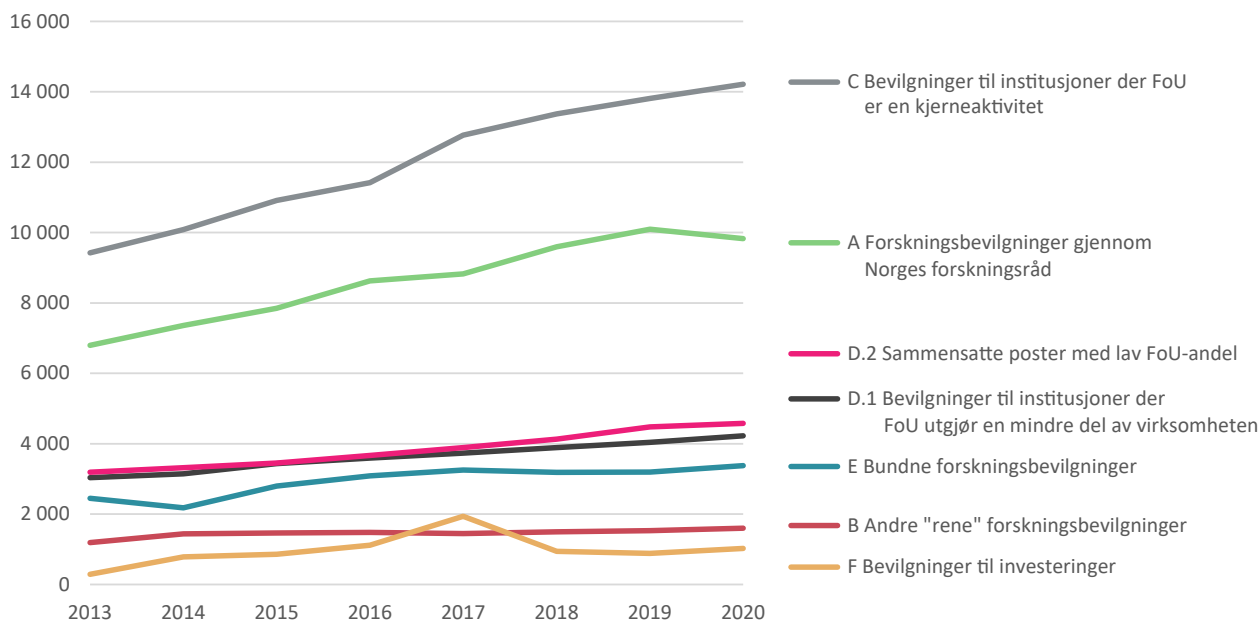
tilfeller anslått på basis av skjønn, erfaring og/eller særskilte kartlegginger. For slike poster vil de mest tungtveiende politiske prioriteringene være knyttet til postens hovedformål eller institusjonens hovedoppgaver (utdanning, helse, forvaltning/regulering, samferdsel etc).

I noen institusjoner er FoU en kjerneaktivitet og har et betydelig omfang, men er likevel underordnet institusjonens hovedoppgave i budsjettpolitisk sammenheng. Universiteter og høyskoler er den klart største institusjonstypen i denne kategorien. Disse FoU-bevilgningene utgjør omtrent en tredjedel av det samlede FoU-budsjettet.

For andre institusjoner og/eller budsjettposter er FoU-andelen av den samlede bevilgningen lav, og forskningspolitiske vurderinger har lite vekt i budsjettprosessen, selv om FoU-volumet kan være betydelig. Hovedeksempelet på det siste er de regionale helseforetakene.

Dekomponeringen viser at rene forskningspolitiske vurderinger er utslagsgivende kun for en begrenset del av det samlede FoU-budsjettet. Denne delen kan kalles budsjettets forskningspolitiske 'kjerne' (bevilningskategori A og B), og utgjør kun 30 prosent av det totale forskningsbudsjettet.

Figur 2 viser fordelingen mellom kategoriene i årene 2013 – 2020.

Figur 2 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett etter ulike bevilningskategorier. 2013-2020. Mill. kr. Kilde: NIFU

Det er ut fra proposisjonen alene ikke mulig å angi eksakte tall for bevilgningene gjennom Norges forskningsråd i 2021. Proposisjonen oppgir at økningen i rådets bevilgninger fra de åtte departementer som bevilger mest til Forskningsrådet omtrent tilsvarer pris- og lønnsøkningen. De mange og betydelige ettårige kuttene uten aktivitetsreduksjon kompliserer bildet. I tallet for bevilgninger fra de åtte departementene ligger netto ettårige bevilgninger på vel 140 mill. kr. Om også bevilgningene fra de øvrige departementer som i 2021 foretar slike ettårige kutt (KMD, UD) blir det en tilnærmet nominell nullvekst i den samlede bevilgningen, samtidig som netto ettårige kutt øker til i alt 315 mill. kr. Så langt det nå er mulig å vurdere utviklingen i 2021 under bevilgningskategori A kan det, som i 2020, bli lite vekst, eventuelt nedgang, som følge av de netto ettårige kuttene i 2021. Aktivitetsvolumet kan likevel øke om kuttene, som forutsatt, ikke fører til redusert aktivitet.

Bevilgninger til institusjoner med betydelig forskningsandel og -aktivitet (bevilgningskategori C) vil, som tidligere år, få god vekst og bidrar med en betydelig andel av forskningsbudsjettets samlede nominelle vekst på 2 mrd. kr. Dette skyldes først og fremst vekst i rammebevilgningen til universiteter og høyskoler med 2,2 mrd. kr, der utdanning er hovedaktivitet, men der en betydelig andel av budsjettet går til forskningsvirksomhet, varierende for ulike institusjoner mellom 15 og 40 prosent (basert på FoU-statistikkens tall).

Et betydelig bidrag til forskningsbevilgningene kommer fra forskningsandelen av bevilgningene til regionale helseforetak (bevilgningskategori D.1). Forskningsandelen er lav, men siden de samlede bevilgningene utgjør svært store beløp (nesten 180 mrd. kr) og har god vekst (vel 6 prosent), bidrar trolig denne delen med en betydelig andel av FoU-budsjettets vekst. Det mer enn oppveier HODs ettårige kutt i bevilgninger til Forskningsrådet.

Det er også vekst i FoU-bevilgninger til kontingenter for norsk deltakelse i internasjonalt samarbeid (bevilgningskategori E). Veksten i kontingenten for deltakelse i EUs rammeprogrammer øker med ca. 140 mill. kr fra 2020 til 2021. Det er også betydelig vekst i kontingenter til romsamarbeid, særlig EUs romprogrammer.

Av infrastrukturbevilgninger (kategori F) er det en nedgang i bevilgningen til bygg og brukerstyr i universitets- og høyskolesektoren, fra rundt 2,4 mrd. kr i 2020 til om lag 2,1 mrd. kr. i 2021. En bevilgning til anskaffelse, vedlikehold og oppgradering av forskningsfartøy øker med 50 mill. kr i 2021 i forbindelse med at det er vedtatt å anskaffe et nytt forskningsfartøy.

Fartøyet antas å koste 110 mill. kr og skal etter planen leveres i første kvartal 2022.

1.4. Covid-19-rettede bevilgninger i 2020

I flere omganger, blant annet i revidert nasjonalbudsjett, er det i løpet av 2020 gitt tilleggsbevilgninger knyttet til koronapandemien. De fleste gjelder engangsbevilgninger som i liten grad synliggjøres i analyser som sammenlikner foreslått budsjett for 2021 og tidligere års salderte budsjetter, i første rekke for 2020 (kap. 1.1–1.3 over). En del av bevilgningene i 2020 til koronatiltak videreføres i ulik grad og på ulike måter i budsjettforslaget for 2021, og omfattes med det av den videre gjennomgangen. Flere engangsbevilgninger og videreførte bevilgninger er enkeltvis og i sum av betydelig omfang, og er en sentral del av det samlede budsjettbildet for 2020 og 2021. Som bakgrunn for den videre gjennomgangen gjengir vi en oversikt over de fleste covid-19-relaterte bevilgningene i løpet av 2020 som er knyttet til høyere utdanning og FoU:³

- Opprettelse av 4000 nye studieplasser (196 mill. kr) og 250 nye rekrutteringsstillinger (109 mill. kr). Dette er i sin natur flerårige tiltak og følges opp i budsjettet for 2021 (603 mill. kr).
- Studietilbud gjennom Diku (57 mill. kr), bl.a. til fleksible studietilbud (37 mill. kr). I 2021 foreslås bevilgningen til Dikus fleksible studietilbud økt med 46 mill. kr, til 97 mill. kr.

Disse tiltakene inngår i Utdanningsløftet 2020, som er en bred, pandemibegrunnet satsing innen hele utdanningssektoren.

Andre relevante koronabegrunnede bevilgninger i 2020 over KDs budsjett er:

- Støtte til stipendiater og postdoktorer med stillinger finansiert fra næringsliv, EU og andre private (40 mill. kr).
- IKT-infrastruktur (Unit) (20 mill. kr).
- Oppgradering og tilpasning av forsknings- og undervisningsarealer (100 mill. kr).
- Oppgradering av studentboliger (250 mill. kr).
- Internasjonale partnerskap (20 mill. kr).
- Kommersialisering av forskning (20 mill. kr). I 2021 blir bevilgningene til kommersialisering av forskning økt med 10 mill. kr.
- Regionale forskningsfond (30 mill. kr).
- Covid-19-relevante forskningsprosjekter (30 mill. kr).

Mange større bevilgninger går til næringsrettet FoU, hvorav flere med eksplisitt 'grønn profil'. Det blir vist til at «forskning blei pekt på som ein viktig del av løysinga for å få landet ut av krisa», og at det derfor er riktig «å satse på forskning og utvikling for det grønne skiftet og for å stimulere til aktivitet og sysselsetjing, spesielt retta mot område og prosjekt av relevans for næringslivet».

Bevilgninger til næringsrettet FoU i 2020:

- Næringsrettet FoU for å opprettholde forskningsbasert omstilling og innovasjon (NFD, 250 mill. kr).
- Forskning og utvikling i petroleumssektoren (OED, 130 mill. kr).
- Forskning og utvikling på energiområdet (OED, 120 mill. kr);
- Marin forskning og utvikling av fiskefôr basert på norske råstoff (NFD, 20 mill. kr).

Næringsrettede FoU-bevilgninger med 'grønn' profil:

- «Grønn plattform», en felles konkurransearena mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva for kommersialisering, innovasjon og pilotprosjekter innen grønne løsninger (NFD, 333 mill. kr, hvorav 192 mill. kr til Norges forskningsråd).
- Forskning på grønn skipsfart (NFD, 65 mill. kr).
- Forskning på lavutslippssamfunnet (KLD, 75 mill. kr).
- Forskning innen sirkulær økonomi (KLD, 40 mill. kr).
- Forskningscenter for miljøvennlig energi (FME) for vindkraft (OED, 15 mill. kr).
- Forskningsprosjekter for det grønne skiftet (KD, 40 mill. kr).

Økt grunnbevilgning til forskningsinstitutter:

- Grunnbevilgninger til teknisk-industrielle og marine primærnæringsinstitutter (NFD, 260 mill. kr).
- Grunnbevilgning til miljøinstituttene (KLD, 30 mill. kr).
- Grunnbevilgning til NIBIO og Veterinærinstituttet (LMD, 15 mill. kr).

I budsjettet for 2021 foreslås det å øke grunnbevilgningene til teknisk-industrielle institutter (50 mill. kr) og miljøinstitutter (10 mill. kr).

Helserelaterte FoU-bevilgninger:

- Pilot Helse (HOD, 40 mill. kr). Formålet videreføres i 2021 med 20 mill. kr over HODs bevilgning til Norges forskningsråd.
- Desentraliserte studier for tilsatte i omsorgstjenestene (HOD, 20 mill. kr). Formålet får også i 2021 en bevilgning på 20 mill. kr.
- Nasjonalt program for datainnsamling og forskningsbasert produksjon av kunnskap om covid-19 (HOD, 11 mill. kr).

Annet:

- Oppgradering og vedlikehold av forskningsfartøy (NFD, 40 mill. kr).
- Forskning og utvikling på forsvarsområdet (FD, 20 mill. kr).

2. Hovedbilde høyere utdanning: Vekst for høyere utdanning

Rammebevilgningene til universiteter og høyskoler utgjør i 2021 om lag 40,7 mrd. kr. Det er en nominell vekst i forhold til 2020 på i underkant av 2,2 mrd. kr eller 5,6 prosent. Det er lagt til grunn en prisjustering på 3,2 prosent. Realveksten i 2021 blir etter det 2,4 prosent. Den var 0,7 prosent i 2019 og 0,5 prosent i 2020.

Veksten fordelt

I veksten i 2021 inngår økte bevilgninger til følgende formål:

- Kompensasjon for pris- og lønnsvekst med 3,2 prosent, 1,2 mrd. kr.
- Videreføring av økt opptakskapasitet for studieplasser i årene 2016–2020, med i alt 753 mill. kr. Av dette utgjør om lag 600 mill. kr videreføring av 4000 studieplasser innen matematisk-naturvitenskapelige fag med vekt på IKT, helse- og sosialfag og lærerutdanning som ble opprettet som covid-19-rettet tiltak i 2020. Denne bevilgningen inngår i Utdanningsløftet 2020, som er paraply for tiltak innen hele utdanningssektoren som svar på økt arbeidsledighet og mange permitteringer på grunn av covid-19-pandemien.
- Videreføring av rekrutteringsstillinger som ble opprettet som covid-19-tiltak i 2020, 338 mill. kr. Disse stillingene inngår i Utdanningsløftet 2020, og skal styrke forskningsbasert utdanning i forbindelse med ovennevnte 4000 nye studieplasser.
- Økt resultatuttelling på utdanningsinsentivene, 189 mill. kr.
- Finansiering av 5-årig lærerutdanning, 89 mill. kr.
- Utenfor rammebevilgningen og innenfor Utdanningsløftet 2020 økes Dikus bevilgning til fleksible studietilbud med 46 mill. kr til 97 mill. kr.
- Oppgradering og utvikling av læringsarealer og bygg, 155 mill. kr. Det er et kutt i bevilgningen til formålet med 11 mill. kr.

I rammebevilgningen inngår også følgende kutt:

- Generelt kutt på 0,5 prosent for effektivisering og avbyråkratisering, 193 mill. kr.
- Utfasing av midlertidige rekrutteringsstillinger fra 2016, 106 mill. kr.

Utenom prisjusteringen er det altså videreførte covid-19-tiltak i 2020 (4000 nye studieplasser og 250 nye rekrutteringsstillinger) som bidrar mest til veksten i bevilgningene til universiteter og høyskoler i 2021. En stor del av den økte bevilgningen til nye og videreførte studieplasser inngår i oppfølgingen av Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (heretter: Langtidsplanen, jf nedenfor). Så mye som 2/3 av den samlede oppfølgingen av planen i 2021 er bevilgninger til studieplasser, hvorav 450 mill. kr gjelder nye studieplasser under Utdanningsløftet 2020. De nye rekrutteringsstillingene opprettet som covid-19-tiltak under Utdanningsløftet 2020 inngår ikke i oppfølgingen av Langtidsplanen.

Bygg i UoH-sektoren

I 2021 blir det foreslått å bevilge vel 1,9 mrd. kr (KMD) til byggeprosjekter utenfor husleieordningen, mot om lag 1,6 mrd. kr. i 2020. De største bevilgningene gjelder videreføring av Livsvitenskapsbygget ved UiO (1,3 mrd. kr), nybygget for NMBU og Veterinærinstituttet (353 mill. kr), prosjektering av ny campus for NTNU og av Ocean Space Centre (167 mill. kr) og Vikingtidsmuseet (100 mill. kr). I tillegg bevilges i underkant av 150 mill. kr (2020: nær 750 mill. kr) til brukerstyr ved de samme byggeprosjektene.

Om Livsvitenskapsbygget opplyses det at problemer knyttet til grunnforholdene og covid-19-situasjonen gjør at prosjektet ikke kan gjennomføres som planlagt. Regjeringen skal høsten 2020 ta stilling til videre opplegg for prosjektet. Kostnadsrammen for nybygg for NMBU utvides med 335 mill. kr. som følge av under vurdering av arbeidsomfanget og virusutbruddet.

Avsetninger

Regjeringen har med virkning fra 2021 fastsatt nye regler for disponering av avsetninger. Som nettobudsjetterte institusjoner kan universiteter og høyskoler disponere bevilgninger og eksterne inntekter. Det gir institusjonene økonomisk handlingsrom til å planlegge og disponere midler i et flerårig perspektiv. Det nye regelverket er svar på Riksrevisjonens kritikk av KD for mangelfull oppfølging av avsetningene og dårlig informasjon til Stortinget. Det skilles mellom avsetninger til investeringer, inkludert vedlikehold av eien-

dom, og til andre formål. Det er ingen øvre grense for avsetninger til investeringer, men planlagt bruk skal dokumenteres i detalj. Avsetninger til andre formål har en øvre grense på 5 prosent av årlig bevilgning fra KD. Fra 2022 vil avsetninger ut over denne grensen bli inndratt til statskassen, med en viss åpning for unntak. Flere institusjoner har avsetninger som ligger godt over denne grensen. På tilsvarende måte som de ett-årige kuttene uten aktivitetsreduksjon i bevilgningene til Forskningsrådet, skal endringen i regelverket bidra til å redusere størrelsen på akkumulerte avsetninger.

Saker til Stortinget

I KDs proposisjon varsles det at flere saker vil bli lagt fram for Stortinget i løpet av høsten 2020 og våren 2021:

- *Stortingsmelding om arbeidslivsrelevans i høyere utdanning* (våren 2021). For å heve kvaliteten i høyere utdanning og gjøre utdanningene mer relevante for arbeidslivet ønsker regjeringen at lærestedene og arbeidslivet utvikler bedre og mer gjensidig samarbeid om å identifisere kunnskapsbehov og relevant læring.
- *Stortingsmelding om internasjonal studiemobilitet* (høsten 2020). Meldingen skal bidra til kulturend-

ring i universitets- og høyskolesektoren, slik at internasjonal mobilitet blir en integrert del av alle studieprogrammer.

- *Ny lov om universiteter og høyskoler* (våren 2021). På grunnlag av en utredning med forslag til ny lov om universiteter og høyskoler (NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler, Aune-utvalget) vil Regjeringen våren 2021 legge fram en proposisjon med lovendringer.
- *Stortingsmelding om styringspolitikk for statlige universitet og høyskoler* (våren 2021). Meldingen skal gjennomgå helheten i styringen av sektoren med sikte på en klar og forutsigelig styringspolitikk. Den skal «balansere behovene for politiske prioriteringer og nasjonal koordinering med behovene for sjølvstendige og handlekraftige institusjoner». Styringen skal forenkles og tydeliggjøres og gi bedre samsvar mellom politiske mål og styringsvirkemidlene.

Studentboliger

Det har de senere årene blitt bevilget midler til bygging av 2200 studentboliger hvert år. I 2021 reduseres bevilgningen til 1650 boliger, under henvisning til at studentsamskipnadene etter de siste årenes store økning ikke har planlagt søknader til så mange boliger i 2021.

3. Prioriteringer i forslaget til budsjett for 2021

3.1. Mål og prioriteringer i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2019–2028)

2021 er tredje budsjettår for regjeringens oppfølging av den reviderte langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (Meld. St. 4 (2018–2019) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028). Langtidsplanen omfatter ressursmål, overordnede mål, langsiktige prioriteringer og opptrappingsplaner, se boks 1. Nedenfor ser vi på hvordan formålene blir fulgt opp i 2021, med tilbakeblikk på 2019 og 2020.

3.2. Oppfølging – ressursmål

Tabell 1 viser nøkkelindikatorer for utviklingen av FoU-bevilgninger i statsbudsjettet i perioden 2005–2021. Til grunn for beregningene ligger oppdaterte tall for FoU-bevilgningene fram til 2020, samt 2021-proposisjonens anslag for FoU-bevilgningene i 2021. For indikatorer relatert til BNP ligger SSBs siste tall for BNP til og med 2019 til grunn, mens BNP for 2020 og 2021 bygger på regjeringens anslag i nasjonalbudsjettet for 2021.

I femårsperioden 2013–2017 var det en gjennomsnittlig årlig realvekst i bevilgningene til FoU på mer enn 5 prosent. I 2018 ble dette markante vekstbildet brutt av en liten realnedgang, og med svak vekst også de to påfølgende årene var det, om en ser treårsperioden 2018–2020 under ett, tilnærmet nullvekst i bevilgningene til FoU. 2021-budsjettets realvekst på om lag 2 prosent bryter med denne trenden.

I langtidsplanen for 2015–2024 la regjeringen til grunn at målet om at den offentlige FoU-innsatsen skulle utgjøre én prosent av BNP kunne nås i 2019–2020. Kombinasjonen av god vekst i FoU-bevilgningene og svak BNP-utvikling i forbindelse med oljeprisfallet førte til at målet ble innfridd med god margin allerede i 2016 (1,06 prosent). Andelen steg ytterligere til 1,09 prosent i 2017, for deretter å gå ned.

I proposisjonen for 2020 ble FoU-andelen med de daværende antagelser om BNP anslått til 1,03 prosent. Med en betydelig nedgang i anslått BNP som følge av koronapandemien, vil BNP-andelen for inneværende år øke til anslagsvis 1,14 prosent. Proposisjonen for 2021 legger til grunn at veksten i BNP igjen vil gå opp, slik at de foreslåtte FoU-bevilgningene for 2021 vil utgjøre 1,11 prosent av BNP. BNP-anslagene for 2020 og 2021 er svært usikre.

Langtidsplanens mål, prioriteringer og opptrappingsplaner

Ressursmål:

- 3 prosent av norsk BNP skal gå til forskning og utvikling innen 2030.
- Målet i tidligere plan om å øke forskningsbevilgningene til 1 prosent av BNP ble nådd i 2016. Men Regjeringen vil «over tid ... øke den offentlige innsatsen til FoU ut over 1 % av BNP i en omstillingsfase og særlig prioritere muliggjørende teknologier og forskning som bidrar til økt verdiskaping.»

Tre overordnede mål:

1) Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne

- mer FoU i næringslivet og offentlig sektor
- nytt forskningsbasert næringsliv
- digitalisering og bruk av ny teknologi

2) Møte (løse) store samfunnsutfordringer.

- grønn omstilling
- bærekraftig velferd

3) Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.

- bedre kvalitet i norsk høyere utdanning
- unge talenter
- flere verdensledende fagmiljøer

Fem langsiktige prioriteringer:

- hav
- klima, miljø og miljøvennlig energi
- fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester
- muliggjørende og industrielle teknologier
- samfunnsikkerhet og samhold i en globalisert verden

I tillegg et eget punkt om

- plan for utvikling, forvaltning og prioritering av universitets- og høyskolebygg.

Tre fireårige opptrappingsmål:

- 800 mill. til teknologiløft
- 450 mill. kr til FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet
- 250 mill. kr til kvalitet i høyere utdanning

Boks 1: Oversikt over langtidsplanen målstruktur.

Figur 1 og tabell 1 viser at FoU-bevilgningenes andel av totale bevilgninger over statsbudsjettet er 4,12 prosent, omtrent det samme i 2021 som i 2020. Andelen

har i disse årene vært lavere enn i årene 2017–2019 da andelen var godt over 4,2 prosent.

Tabell 1 Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 2005-2021. Vekst, andel av totalt statsbudsjett, andel av BNP.

År	FoU-bevilgninger på statsbudsjettet, mill. kr.	Vekst, mill. kr ¹⁾	% vekst, løpende priser	% vekst, faste priser ²⁾	%-andel av totalt statsbudsjett ³⁾	%-andel av BNP	Provenytap, SkatteFUNN, mill. kr.	%-andel av BNP inkl. SkatteFUNN
2005	14 283	545	4,0	1,8	3,40	0,72	1 215	0,78
2006	16 374	2 091	14,6	7,8	3,71	0,74	1 141	0,79
2007	18 091	1 717	10,5	2,6	3,86	0,77	989	0,81
2008	19 357	1 266	7,0	2,3	3,77	0,74	1 032	0,78
2009	21 204	1 847	9,5	4,6	3,71	0,87	1 179	0,92
2010	22 976	1 772	8,4	4,4	3,84	0,89	1 219	0,93
2011	23 551	575	2,5	-1,7	3,72	0,84	1 302	0,89
2012	24 489	938	4,0	0,1	3,73	0,83	1 392	0,87
2013	26 375	1 886	7,7	4,3	3,79	0,86	1 561	0,91
2014	28 311	1 936	7,3	4,7	3,87	0,90	2 089	0,97
2015	30 769	2 459	8,7	5,8	3,93	0,99	2 930	1,08
2016	32 979	2 210	7,2	4,7	4,03	1,06	3 711	1,18
2017	35 848	2 870	8,7	6,5	4,26	1,09	4 105	1,21
2018	36 612	764	2,1	-1,2	4,27	1,04	4 130	1,15
2019	38 026	1 414	3,9	0,3	4,22	1,07	4 200	1,19
2020	38 841	815	2,1	0,4	4,11	1,14	4 300	1,27
2021	40 884	2 043	5,3	2,1	4,12	1,11	4 300	1,22

¹⁾ Kilde for FoU-beløpene t.o.m. 2020: NIFUs analyse av vedtatt budsjett. 2021: Regjeringens anslag i Prop. 1 S (2020-2021).

²⁾ 2005-2019 er basert på prisindeks for næringsforskning og utviklingsarbeid. Tallene for 2018 og 2019 er foreløpige. I 2020 er anslag for lønns- og prisvekst lagt til grunn. For 2021 er anvendt 3,2 prosent, samme prisjustering som i proposisjonen.

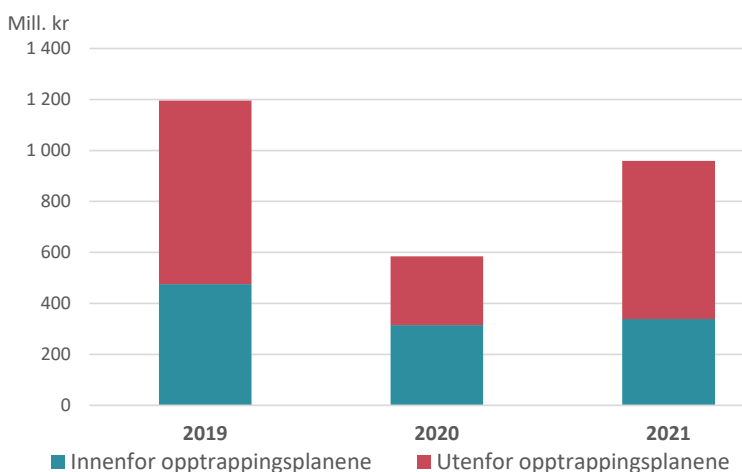
³⁾ Totalt budsjett, unntatt overføringer til Statens pensjonsfond utland, Folketrygden og Utlån, gjeldsavdrag mv.

3.3. Oppfølging – opptrappingsplaner

3.3.1. Samlet

Proposisjonen oppgir at det i 2021 er en samlet økonomisk oppfølging av Langtidsplanen med 959 mill. kr. Innenfor de tre opptrappingsplanene med tallfestede mål for fireårsperioden 2019–2022, utgjør veksten i 2021 339 mill. kr, mens veksten utenfor planene er 620 mill. kr.

Til sammenlikning utgjorde den samlede veksten i oppfølgingen 585 mill. kr i 2020, hvorav 315 mill. kr var innenfor opptrappingsplanene. I 2019 var tilsvarende økning hhv. 1,2 mrd. kr samlet, og 476 mill. kr innenfor planene. I 2019 inngikk betydelige bevilgninger til bygg i oppfølgingen, med 50 mill. kr innenfor opptrappingsplan Kvalitet i høyere utdanning og 350 mill. kr utenfor opptrappingsplanene. Bevilgninger til bygg er ikke del av oppfølgingen i 2020 og 2021.

Figur 3. Oppfølging av Langtidsplanen i perioden 2019-2021, innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

3.3.2. Opptrappingsplan Teknologiløft

- Samlet vekstmål 2019–2022: 800 mill. kr
- Dekket i 2019: 255 mill. kr.
- Dekket i 2020: 198 mill. kr.
- Dekket i 2021: 97 mill. kr.
- Gjenstår 2022: 250 mill. kr (31 prosent)

I satsingen på 97 mill. kr i 2021 inngår:

- Grunnleggende teknologiforskning med vekt på IKT (KD, 63 mill. kr). Under prioriteringen Muliggjørende og industrielle teknologier.
- FoU for økt verdiskaping, reduksjon av klimautslipp og omstilling (OED, 50 mill. kr). Under prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi.
- Klimatilpassede og bærekraftige matsystemer (LMD, 20 mill. kr). Under prioriteringen Samfunnsikkerhet og samholdighet i en globalisert verden.
- CoastWatch – kystovervåkning og forståelse av kystøkologien (NFD, 13 mill. kr). Under prioriteringen Hav.
- Studieplasser innen teknologi/grønt skifte (KD, 7 mill. kr). Under prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi.

Det er foretatt kutt i relevante poster for denne opptrappingsplanen:

- Energi- og petroleumsforskning, – 49 mill. kr.
- IKTPLUSS, – 6 mill. kr.

I 2020 ble det også kuttet i bevilgningene til energi- og petroleumsforskning og IKTPLUSS under samme opptrappingsplan. IKTPLUSS fikk en vekst på 10 mill. kr under opptrappingsplanen i 2019, mens det i 2020 og 2021 er foretatt kutt i bevilgningen til formålet med i alt 10 mill. kr.

Under opptrappingsplan Teknologiløft inngikk i 2020 en økt bevilgning på 131 mill. kr fra HOD til hel-seanalyseplattformen, uten sammenlikning den største enkeltposten det året, både under denne opptrappingsplanen spesielt og langtidsplanen generelt. En økt bevilgning på 40 mill. kr til samme tiltak i 2019 var med under samme opptrappingsplan. I 2021 øker bevilgningen til plattformen med 35 mill. kr, men den er denne gang ikke talt med som del av oppfølgingen av Langtidsplanen.

3.3.3. Opptrappingsplan FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet

- Samlet vekstmål 2019–2022: 450 mill. kr
- Dekket i 2019: 136 mill. kr.
- Dekket i 2020: 62 mill. kr.
- Dekket i 2021: 195 mill. kr.
- Gjenstår 2022: 57 mill. kr (13 prosent).

I satsingen på 195 mill. kr inngår:

- Innovasjonsprosjekter i næringslivet (NFD, 59 mill. kr). Under målet Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne.
- Forskning og innovasjon for grønn omstilling (KLD, 50 mill. kr). Under prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi.
- Økt grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter (NFD, 50 mill. kr). Under målet Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne.
- Forskning på blå økonomi (NFD, 15 mill. kr). Under prioriteringen Hav.
- Kommersialisering av forskning (KD, 10 mill. kr). Under målet Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne.

Innovasjonsprosjekter i næringslivet er også, med varierende benevnelser, støttet under denne opptrappingsplanen i 2019 (45 mill. kr) og 2020 (10 mill. kr). De covid-19-rettede tilleggsbevilgningene i 2020 omfattet flere store bevilgninger til næringsrettet FoU generelt (NFD, 250 mill. kr), innen energi og petroleum (OED; 250 mill. kr) og innen marin virksomhet (NFD, 20 mill. kr).

Også i 2019 og 2020 ble grunnbevilgningen til teknisk-industrielle institutter styrket, med hhv 40 mill. kr og 20 mill. kr. Som et covid-19-rettet tiltak ble det før sommeren gitt en engangsbevilgning til teknisk-industrielle institutter og marine primærnæringsinstitutter på til sammen 260 mill. kr (NFD).

Kommersialisering fikk også i 2019 en vekst på 15 mill. kr under denne opptrappingsplanen, og som covid-19-tiltak ble det i 2020 bevilget 20 mill. kr til samme formål.

3.3.4. Opptappingsplan Kvalitet i høyere utdanning

- Samlet vekstmål 2019–2022: 250 mill. kr
- Dekket i 2019: 85 mill. kr.
- Dekket i 2020: 55 mill. kr.
- Dekket i 2021: 47,5 mill. kr.
- Gjenstår 2022: 62,5 mill. kr (25 prosent).

I satsingen på 47,5 mill. kr inngår:

- Arbeidsrelevans og digitalisering (KD, 30 mill. kr). Under målet Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet. Økningen gis som en vekst i bevilgningen til Dikus kvalitetsprogram for å styrke koplingen mellom utdanning og arbeidsliv.
- UTFORSK-programmet (KD, 10 mill. kr). Under målet Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet. UTFORSK skal bidra til økt studentmobilitet med samarbeidslandene i Regjeringens Panorama-strategi for samarbeid innen høyere utdanning.
- Digital teknologi for undervisning (KD, 8 mill. kr). Under målet Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.

Ingen av disse formålene har vært støttet under opptappingsplanen i tidligere år.

I 2020 var hele veksten på 55 mill. kr innenfor dette opptappingsmålet økte bevilgninger til Dikus kvalitetsprogrammer (økt arbeidslivsrelevans; økt internasjonal studentmobilitet; praksis i kommunesektoren for helse- og sosialfagsstudenter). I 2019 ble det bevilget 10 mill. kr (KD) til pilot for praksis i kommunesektoren for helse- og velferdsutdanningene. I 2019 var også noe av veksten innenfor opptappingsplanen økte bevilgninger til Nasjonal arena for kvalitet i høyere utdanning, en ordning som samme år ble del av Dikus kvalitetsprogrammer.

I 2019 var 50 mill. kr, godt over halvparten av oppfølgingen av denne opptappingsplanen, bevilgninger til bygg og læringsarealer. I 2020 og 2021 inngår ikke bevilgninger til bygg i oppfølgingen av Langtidsplanen, verken innenfor eller utenfor opptappingsplanene.

3.3.5. LTP-relatert vekst utenfor opptappingsplanene

Utenfor de tallfestede opptappingsplanene fører Regjeringen opp i alt 620 mill. kr som vekst i bevilgninge-

ne til formål under prioriterte områder i Langtidsplanen. De største enkeltpostene er økte bevilgninger som følge av videreførte studieplasser opprettet tidligere, i alt nesten 600 mill. kr. Av dette gjelder 450 mill. kr studieplasser opprettet i 2020 under covid-19-tiltaket Utdanningsløftet 2020:

- Studieplasser innen lærerutdanning (KD, 73 mill. kr) og helse og sosialfag (KD, 185 mill. kr). Under prioriteringen Fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester.
- Studieplasser innenfor matematisk-naturvitenskapelige fag, med vekt på informatikk og teknologiske fag (KD, 196 mill. kr). Under prioriteringen Muliggjørende og industrielle teknologier.
- I tillegg kommer bevilgninger til videreførte studieplasser opprettet tidligere år (2016–2020) innen ulike helse- og sosialfag, lærerutdanning og IKT (140 mill. kr)

FoU får økte bevilgninger på 50 mill. kr som oppfølging av Langtidsplanen utenfor opptappingsplanene:

- Pilot Helse (HOD, 20 mill. kr). Under prioriteringen Fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester.
- Kvinners helse og kjønnsperspektivet (HOD, 10 mill. kr). Under prioriteringen Fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester.
- Økt grunnbevilgning til miljøinstituttene (KLD, 10 mill. kr). Under prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi.
- Forskningsstøttet digitalisering av arbeids- og velferdstjenestene (ASD, 10 mill. kr). Under prioriteringen Fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester.

I summen for oppfølging av Langtidsplanen utenom opptappingsplanene inngår også kutt på til sammen 42 mill. kr i bevilgninger til landbruksforskning (LMD) og marin forskning (NFD).

Også i 2019 og 2020 utgjorde bevilgninger til nye studieplasser en stor andel av oppfølgingen utenfor opptappingsplanene. I 2019, da en stor byggebevilgning på 350 mill. kr inngikk i oppfølgingen, utgjorde de $\frac{1}{4}$, mens de i 2020 utgjorde godt over halvparten.

3.4. Oppfølging – langsiktige prioriteringer

3.4.1. Hav

Prioriteringen har et bredt og sammensatt tematisk spenn, og omfatter FoU knyttet til petroleumsnæringen, maritime næringer, fiskeri og havbruk, samt til forvaltning av økosystemer og ressurser i havområdene.

I 2021 får formål under prioriteringen en samlet vekst på 21 mill. kr.

- Den 'blå økonomien' (NFD, 15 mill. kr). Under opptrappingsplanen for 'FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet' og målet 'Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne'. Bevilgningen går til Norges forskningsråd og skal bidra til å styrke kunnskaps- og teknologioppbygging for å stimulere konkurransekraften i marine næringer.
- Overvåkingskonseptet CoastWatch (NFD, 13 mill. kr). Under opptrappingsplanen Teknologiløft og målet Store samfunnsutfordringer. CoastWatch skal utnytte eksisterende, og bygge opp ny, overvåkingsinfrastruktur for innsamling av data som eksempelvis kan gi informasjon om kystøkologien, drivere for sykdommer og utbrudd av farlige alger. Midlene fordeles med 11 mill. kr til Havforskningsinstituttet og 2 mill. kr. til Veterinærinstituttet. Havovervåkingsinfrastruktur fikk også i 2020 en økt bevilgning på 10 mill. kr under opptrappingsplanen Teknologiløft.

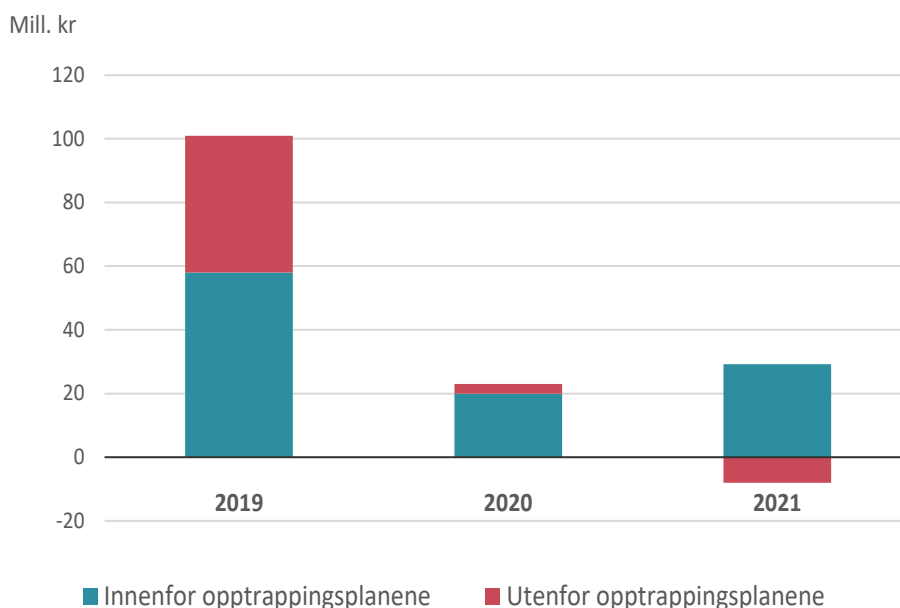
I veksten under Hav inngår også en liten bevilgning til videreførte studieplasser i havteknologi.

At prioriteringen får en lavere vekst enn summen av vekstpostene nevnt over skyldes at det også inngår et kutt i bevilgningene til marin forskning for øvrig.

3.4.2. Klima, miljø og miljøvennlig energi

I 2021 får formål under denne prioriteringen en vekst på mer enn 115 mill. kr, hvorav vel 100 mill. kr er innenfor opptrappingsplanene Teknologiløft og FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet. Samtidig kuttes bevilgningene til formål innenfor opptrappingsplan Teknologiløft med nesten 50 mill. kr. Utenfor opptrappingsplanen føres en vekst på 10 mill. kr og et kutt på 30 mill. kr. I sum blir netto vekst innenfor opptrappingsplanene snaut 60 mill. kr mens det utenfor opptrappingsplanene er en netto reduksjon med om lag 20 mill. kr. Vekstposter er:

- Forskning og innovasjon for grønn omstilling (KLD, 50 mill. kr). Innenfor opptrappingsplanen for FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet. I KLDs proposisjon blir satsingen begrunnet med en henvisning til rapporter fra FNs naturpanel og IPPCs spesialrapport om landareal som viser at klimautfordringer og tap av naturmangfold må ses i sammenheng, og at det er nødvendig med mer kunnskap om koplingene mellom ulike fagområder for å kunne ta mer helhetlige avgjørelser. I 2020 økte KLD sine bevilgninger under denne prioriteringen med 30 mill. kr til 'forskning for omstilling til lavut-

Figur 4. Oppfølging av prioriteringen Hav, 2019-2021. Innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

slippssamfunnet, teknologiutvikling for det grønne skiftet og vellykket klimatilpasning’.

- FoU for økt verdiskaping, reduksjon av klimagassutslipp og omstilling (OED, 50 mill. kr). Innenfor opptrappingsplan FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet.
- Studieplasser innen teknologi/grønt skifte (KD, 7 mill. kr). Innenfor opptrappingsplan Teknologiløft.
- Økt grunnbevilgning til miljøinstituttene (KLD, 10 mill. kr).

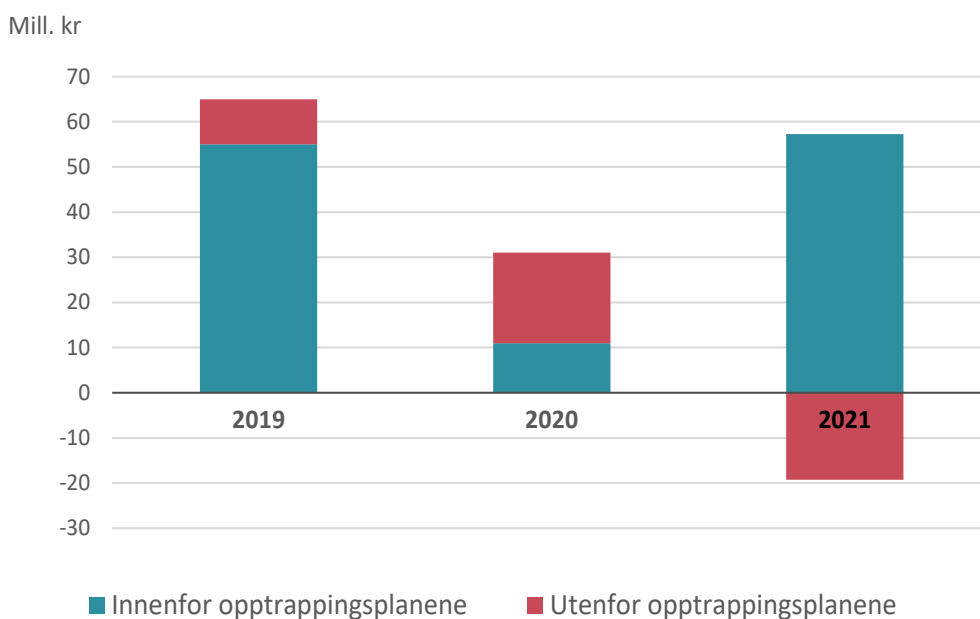
OED viderefører med 15 mill. kr et nytt FME innenfor vindenergi som fikk startbevilgning gjennom covid-19-tiltakene i 2020. Senteret skal i hovedsak arbeide med havvind, men skal også dekke forskning på landbasert vindenergi.

Et kutt i OEDs bevilgning til energi- og petroleumsforskning med nesten 50 mill. kr inngår i oppfølging av Langtidsplanen innenfor opptrappingsplanen Teknologiløft. Også i 2020 ble det ved siden av en mindre økning ført betydelige kutt i bevilgningene fra OED (Climit; energi- og petroleumsforskning) under oppfølgingen av denne prioriteringen.

Utenfor opptrappingsplanene inngår også et kutt i landsbruks- og matforskning på 30 mill. kr (LMD) i oppfølgingen av denne prioriteringen. I 2020 inngikk en økt LMD-bevilgning til klimatilpasset og lønnsom matproduksjon i veksten under denne prioriteringen. Som del av oppfølgingen av prioriteringen Samfunnsikkerhet og samhørighet i en globalisert verden, øker LMDs bevilgning i 2021 til Klimatilpassede og bærekraftige matsystemer med samme beløp som ovennevnte kutt, jf. avsnitt 3.4.5.

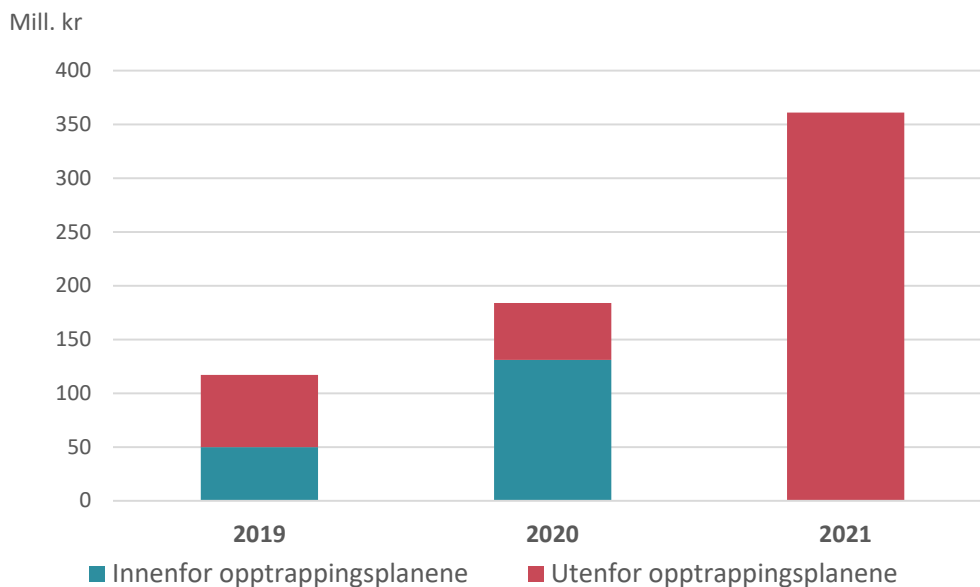
3.4.3. Fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester

Dette er prioriteringen som får størst vekst i 2021, 360 mill. kr. Hele veksten kommer utenfor opptrappingsplanene, og det aller meste, vel 315 mill. kr, gjelder utdanning i form av videreførte studieplasser tidligere år innen helse og omsorg (inkludert medisin og psykologi) og lærerutdanning. Av dette igjen er $\frac{3}{4}$ bevilgninger til studieplasser opprettet under Utdanningsløft 2020 som covid-19-tiltak.

Figur 5. Oppfølging av prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi, 2019-2021. Innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

Figur 6. Oppfølging av prioriteringen Fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester, 2019-2021. Innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

Ellers er det under denne prioriteringen økte bevilgninger med 50 mill. kr, særlig til disse FoU-formålene:

- Pilot Helse (HOD, 20 mill. kr). Tiltaket skal utvikles som en helhetlig virkemiddelkjede for helseinnovasjon. Det skal legge til rette for god samhandling mellom næringslivet og det offentlige, og bidra til risikoavlastning for både privat og offentlig sektor og mer sømløse utviklingsløp. Formålet fikk en startbevilgning i 2020 på 40 mill. kr som et covid-19-rettet tiltak.
- Kvinners helse og kjønnsperspektivet (HOD, 10 mill. kr). Satsingen skal styrke forskning om bl.a. eldre kvinners helse og årsakene til uønskede forskjeller i helse- og tjenestetilbud mellom kvinner og menn i et livsløpsperspektiv.
- Forskningsstøttet digitalisering av arbeids- og velferdstjenestene (ASD, 10 mill. kr.)

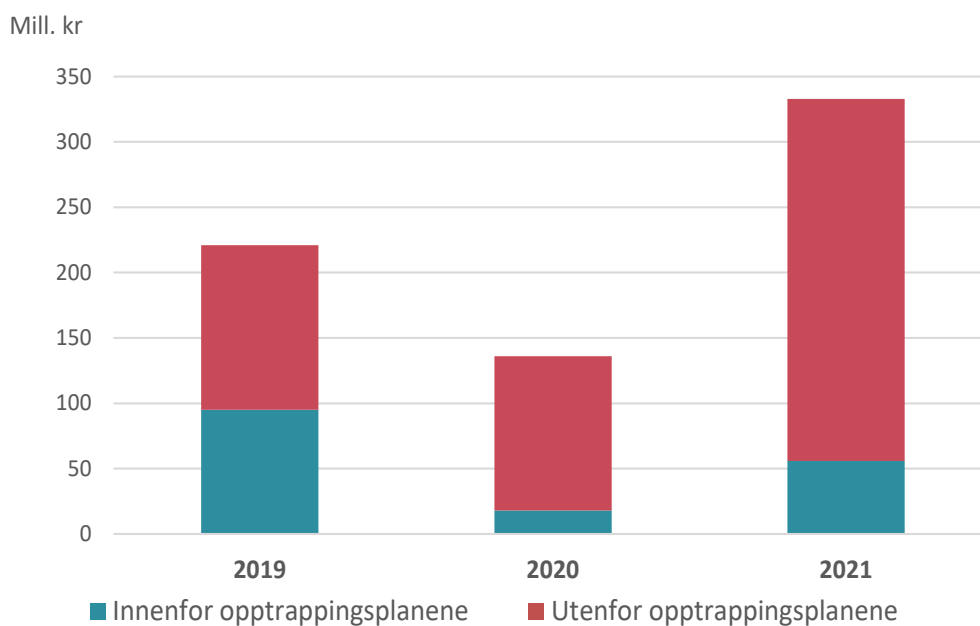
Også i 2020 hadde denne prioriteringen størst vekst, da på i alt 184 mill. kr. Av dette var 131 mill. kr innenfor opptrappingsplan Teknologiløft. Det gjaldt økt bevilgning fra HOD til Helseanalyseplattform, en ny infrastruktur for tilgjengeliggjøring og analyse av helsedata, som skal bidra til bedre helseforskning, mer

innovasjon og næringsutvikling, og mer kunnskapsbaserte helsetjenester. En økt bevilgning til plattformen i 2019 på 40 mill. kr inngikk i samme opptrappingsplan, mens 35 mill. kr i 2021 ikke regnes som oppfølging av Langtidsplanen.

3.4.4. Muliggjørende og industrielle teknologier

Det er en høy samlet bevilgning til denne prioriteringen på vel 330 mill. kr, noe mindre enn veksten til prioriteringen Fornyelse i offentlig sektor, men vesentlig høyere enn de øvrige tre langsiktige prioriteringene. Store vekstposter er:

- Grunnleggende teknologiforskning med vekt på IKT 63 mill. kr (KD). Under opptrappingsplan Teknologiløft. Under samme opptrappingsplan var det vekst i bevilgningene fra KD til grunnleggende IKT-forskning også i 2019 (43 mill. kr) og 2020 (65 mill. kr).
- Studieplasser innenfor matematisk-naturvitenskapelige fag, med vekt på informatikk og teknologiske fag (KD, 275 mill. kr). Utenfor opptrappingsplanene. Nesten 200 mill. kr gjelder studieplasser opprettet under Utdanningsløftet 2020.

Figur 7. Oppfølging av prioriteringen Muliggjørende og industrielle teknologier, 2019-2021. Innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

Også i 2019 og 2020 gjaldt det meste av veksten under denne prioriteringen bevilgninger til nye studieplasser utenom opptrappingsplanene.

Innenfor opptrappingsplan Teknologiløft føres et kutt på 6 mill. kr i KMDs bevilgning til programmet IKTPLUSS. KMDs bevilgning til formålet hadde i 2019 en vekst på 10 mill. kr, og et kutt i 2020 på 5 mill. kr. Programmet skal bidra til å oppfylle behov for spisskompetanse innen digitalisering og IKT i forbindelse med moderniseringen av offentlig sektor.

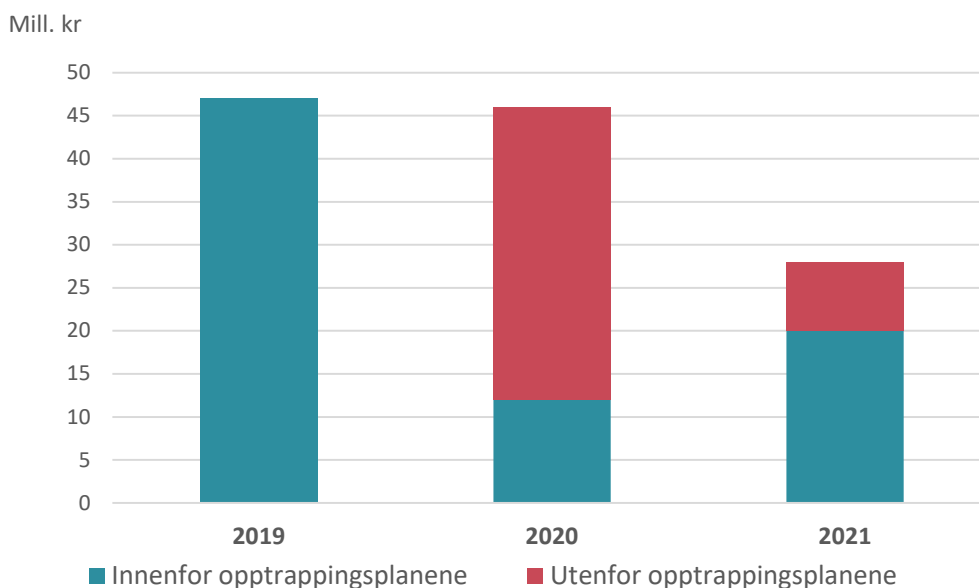
3.4.5. Samfunnsikkerhet og samhørighet i en globalisert verden

Denne prioriteringen har et meget bredt tematisk spenn, fra integrering og samhørighet, medvirkning, deltakelse, tilhørighet («social cohesion») og identitet (bl.a. om urfolk og nasjonale minoriteter) til «samfunnsikkerhet i mer snever forstand», som IKT- og cybersikkerhet, alvorlige naturhendelser, globale helse-trusler, matsikkerhet, energiforsyningssikkerhet og ekstremisme og terrortrusler. Den har også et punkt om «sosiale og kulturelle endringer som følge av den teknologiske utviklingen».

I kontrast til prioriteringens brede tematiske spenn og generelt formulerte mål, er oppfølgingen kjennetegnet av beskjeden vekst. I 2021 er den samlede oppfølgingen snaut 30 mill. kr:

- Klimatilpassede og bærekraftige matsystemer (LMD, 20 mill. kr). Under opptrappingsplan Teknologiløft. Satsingen skal prioritere forskning som bidrar til å fremme teknologiutvikling, grønn omstilling i næringslivet og utvikling av nye arbeidsplasser, med vekt på klimatilpasset og bærekraftig matproduksjon.
- Helårseffekten av tidligere opprettede offentlig sektor ph.d./nærings ph.d.-stillinger (KD, 8 mill. kr).

Økte bevilgninger til IKT-sikkerhet utgjorde i 2019 så godt som hele veksten under denne prioriteringen. I 2020 sto økte bevilgninger til IKT-sikkerhet for om lag halvparten av oppfølgingen. Begge år var veksten til dette formål innenfor opptrappingsplan Teknologiløft. I 2020 var det under denne prioriteringen økte bevilgninger til forskningsprogrammene Europa i endring (5 mill. kr) og Asia i endring (25 mill. kr), begge over UDs budsjett og utenfor opptrappingsplanene.

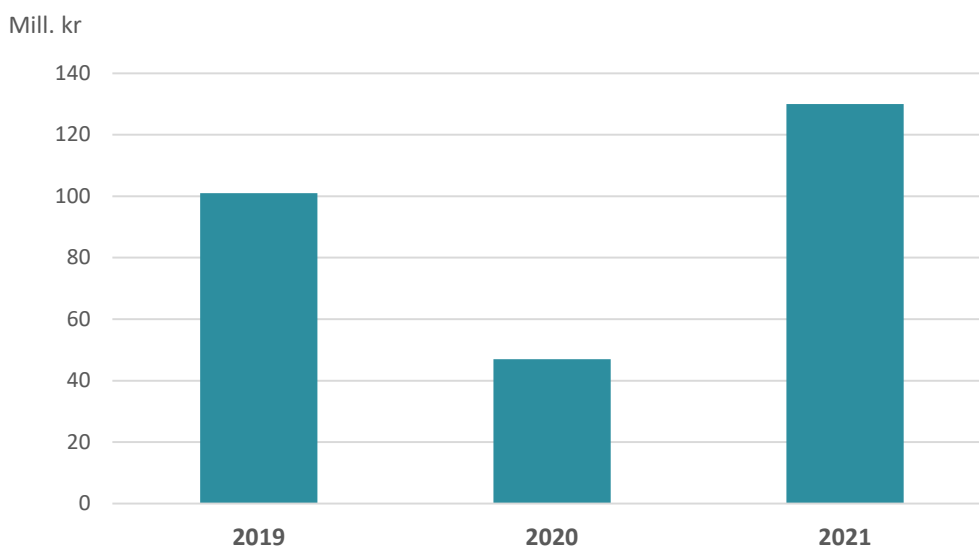

Figur 8. Oppfølging av prioriteringen Samfunnssikkerhet og samhørighet i en globalisert verden, 2019-2021. Innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

3.5. Oppfølging – hovedmål

Øverste nivå i Langtidsplanens prioriteringsstruktur er de tre overordnede målene, Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet, og Møte store samfunnsutfordringer. Forholdet mellom mål og langsiktige prioriteringer følger ikke en entydig hierarkisk trestruktur. Ulike satsinger innen én og samme prioritering kan være tilordnet

ulike mål. Flere satsinger innen enkelte langsiktige prioriteringer er ikke tilordnet noen av de tre målene. Det gjelder særlig, men ikke bare, satsinger innen Fornyelse i offentlig sektor. Andre satsinger er direkte knyttet til ett av de to målene Konkurransekraft og innovasjonsevne eller Fremragende fagmiljøer, uten å være tilordnet noen langsiktig prioritering. Derimot er alle satsinger knyttet til målet Store samfunnsutfordringer også tilordnet en langsiktig prioritering.

Figur 9. Oppfølging av målet Konkurransekraft og innovasjonsevne i perioden 2019-2021. Satsinger direkte tilordnet målet, alt innenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

3.5.1. Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne

Målet er at Norge skal være ett av de mest innovative landene i Europa. I følge planen må vi, som andre høykostland, konkurrere med kunnskap som grunnlag for innovasjon og høyere produktivitet. Norsk næringsliv skal gjennom fornyelse og omstilling bli enda mer kunnskaps- og forskningsintensivt, og offentlig virksomhet må bli «tilsvarende kunnskaps- og forskningsintensiv».

Slik Langtidsplanens målstruktur er utformet omfatter den samlede støtten til dette målet to typer satsinger:

- satsinger som ikke er tilordnet noen av de fem langsiktige prioriteringene, men direkte til målet Konkurransekraft og innovasjonsevne.
- satsinger som både er tilordnet én av de langsiktige prioriteringene og målet Konkurransekraft og innovasjonsevne.

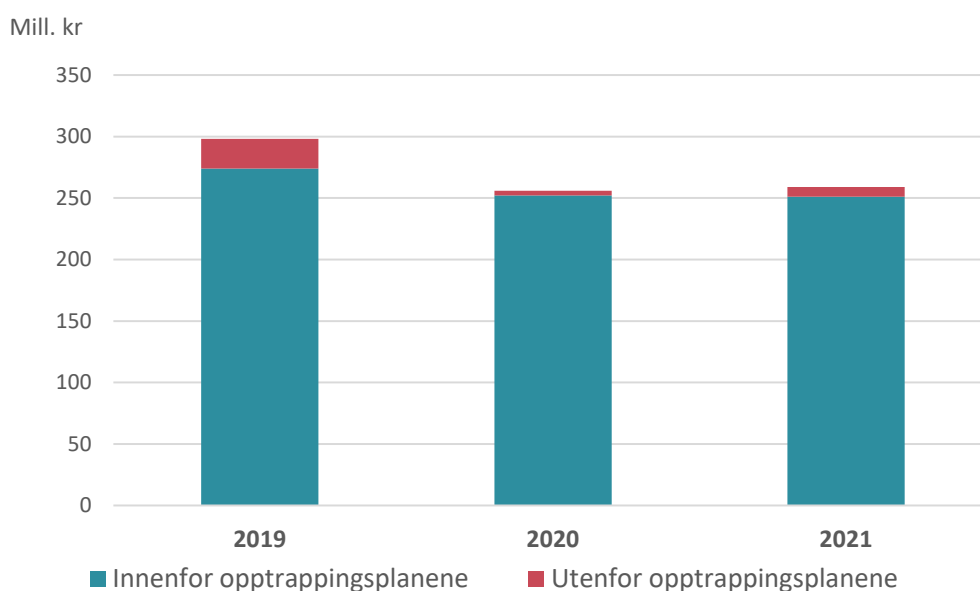
I 2021 omfatter satsinger under den første kategorien bevilgninger på i alt 130 mill. kr til flere store poster:

- Innovasjonsprosjekter i næringslivet (NFD, 59 mill. kr.)
- Grunnbevilgning teknisk-industrielle institutter (NFD, 50 mill. kr.)
- Kommersialisering av forskning (KD, 20 mill. kr.)

Samtlige satsinger inngår i opptrappingsplanen for FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet. Også i 2019 og 2020 var satsingene under denne opptrappingsplanen direkte tilordnet målet Konkurransekraft og innovasjonsevne.

Som en del av tiltakspakkene mot koronapandemien ble det i 2020 etablert en ny ordning kalt «Grønn plattform» med en bevilgning på 333 mill. kr. Ordningen er en felles konkurransearena mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva for kommersialisering, innovasjon og pilotprosjekter innen grønne løsninger. Av bevilgningen i 2020 på 333 mill. kr går 192 mill. kr til Norges forskningsråd. Satsingen er treårig og skal i løpet av perioden få en samlet bevilgning på 1 mrd. kr. Bevilgningen videreføres i 2021 med samme beløp og fordeling som i 2020. Satsingen skal bidra til at forskning, kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng på tvers av virkemiddelaktørene. Satsingen bygger på etablerte ordninger «med veldefinerte kriterier for støtte» (NFD, s. 193). Satsingen inngår ikke i oppfølgingen av Langtidsplanen.

Når en også regner inn bevilgninger i den andre kategorien, dvs. satsinger som er tilordnet både en langsiktig prioritering og dette målet, øker den samlede støtten i 2021 til det dobbelte, 260 mill. kr. Da kommer satsinger under fire ulike prioriteringer i tillegg (jf. omtale over under de aktuelle prioriteringene).

Figur 10. Oppfølging av målet Konkurransekraft og innovasjonsevne i perioden 2019-2021, inkludert satsinger under langsiktige prioriteringer. Innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

Muliggjørende teknologier:

- Grunnleggende teknologiforskning med vekt på IKT (KD, 63 mill. kr).
- Kutt i IKTPLUSS (KMD, - 6 mill. kr).

Klima:

- Forskning og innovasjon for grønn omstilling (KLD, 50, mill. kr).

Hav:

- Blå økonomi (NFD, 15 mill. kr).

Samfunnssikkerhet:

- Helårseffekt offentlig sektor ph.d./nærings ph.d. (KD, 8 mill. kr).

Også satsinger i denne andre kategorien inngår i hovedsak i en opptrappingsplan. Satsingene under klima og hav er del av opptrappingsplan FoU i næringslivet, mens de to under Muliggjørende teknologier er del av opptrappingsplan Teknologiløft. Satsingen under samfunnssikkerhet er utenom opptrappingsplanene.

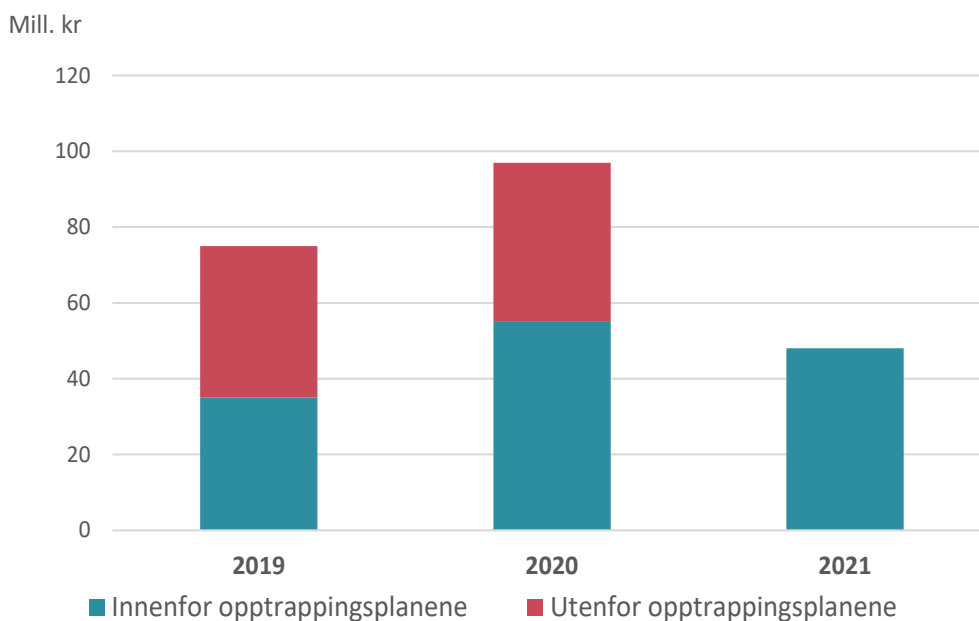
Oppfølgingen i 2021 følger samme mønster som tidligere år. Også da har så godt som hele veksten til Konkurranseskraft og innovasjonsevne vært gjennom opptrappingsplanene, og veksten har i hele perioden hatt tilnærmet samme høye nivå hvert år, mellom 250 og 300 mill. kr.

3.5.2. Fagmiljøer av fremragende kvalitet

Langtidsplanen sier at Norge har et uutnyttet potensiale til å styrke kvaliteten i norsk forskning og høyere utdanning. Vi har relativt få fremragende fagmiljøer sett i forhold til hvor mye vi investerer. Kvaliteten i høyere utdanning må bli bedre, og vi må lykkes bedre i å rekruttere de beste talentene. Innsatsen for å styrke kvaliteten i høyere utdanning og forskning skal fortsette og forholdene legges til rette for å utvikle flere verdensledende fagmiljøer.

Oppfølgingen av dette målet i 2021 faller sammen med oppfølgingen gjennom opptrappingsplanen Kvalitet i høyere utdanning, med en vekst på i alt 47,5 mill. kr fordelt på tre formål (se avsnitt 3.3.4). Samtlige tiltak er i regi av Diku.

Oppfølgingen av dette målet utenfor opptrappingsplanene omfattet i 2020 en økt bevilgning på 30 mill. kr (KD) til tiltak gjennom Forskningsrådet rettet mot forskertalenter og fremragende yngre forskere, samt en økt bevilgning til Kavli-instituttet for nevrovitenskap ved NTNU på 12 mill. kr. (KD). I 2019 ble det under dette målet og utenfor opptrappingsplanene ført en økt bevilgning til Forskningsrådets ordning for Sentre for fremragende forskning (SFF) med minst 40 mill. kr (KD).

Figur 11. Oppfølging av målet Fremragende fagmiljøer. 2019-2021. Innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr. (I 2019 ble en bevilgning på 50 mill. kr til bygg og læringsarealer ført under opptrappingsplanen Kvalitet i høyere utdanning og knyttet til målet Fremragende fagmiljøer og til bygg som egen prioritering. Den er utelatt i figuren.)

3.5.3. Store samfunnsutfordringer

Langtidsplanen viser til FNs bærekraftsmål, som ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Utfordringer knyttet til klima og miljø, tilgang på mat og energi, teknologiskifter eller demografiske endringer skal møtes med kunnskap.

Samtlige tiltak for å møte store samfunnsutfordringer er i hele treårsperioden knyttet til en langsiktig prioritering, og særlig til prioriteringene Fornyelse i offentlig sektor og bedre offentlige tjenester, Klima, miljø og miljøvennlig energi og Samfunnssikkerhet og samhörighet i en globalisert verden.

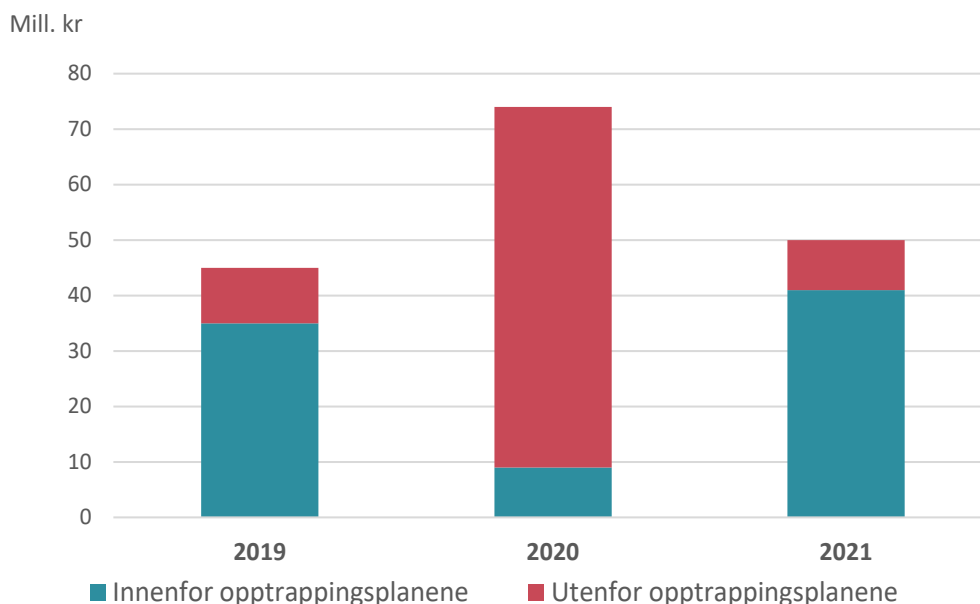
I 2021 er flere større satsinger under opptrappingsplanen Teknologiløft knyttet til dette målet:

- FoU for økt verdiskaping, reduksjon av klimagassutslipp og omstilling (OED, 50 mill. kr). Under prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi.
- Klimatilpassede og bærekraftige matsystemer (LMD, 20 mill. kr). Under prioriteringen Samfunnssikkerhet og samhörighet i en globalisert verden.
- CoastWatch – kystovervåkning og forståelse av kystøkologien (NFD, 13 mill. kr). Under prioriteringen Hav.

Utenfor opptrappingsplanene inngår økte bevilgninger til bl.a.:

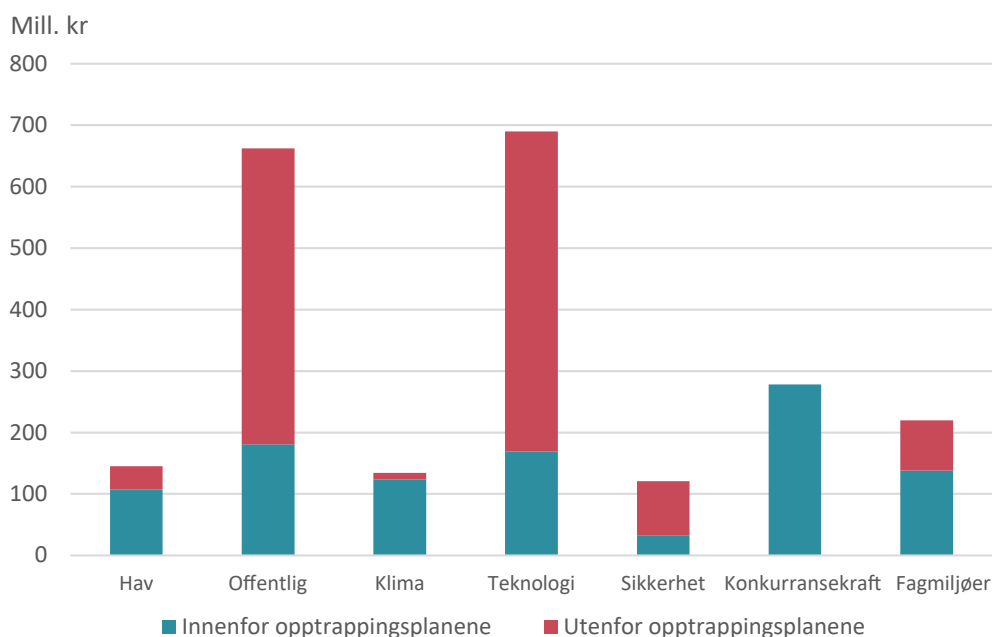
- Pilot Helse (HOD, 20 mill. kr). Under prioriteringen Fornyelse av offentlig sektor.
- Kvinners helse og kjønnsperspektivet (HOD, 10 mill. kr). Under prioriteringen Fornyelse av offentlig sektor.
- Grunnbevilgning til miljøinstituttene (KLD, 10 mill. kr). Under prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi.

Satsingene utgjør i sum et betydelig beløp. Som det framgår av figur 12 blir likevel den samlede oppfølgingen av målet relativt lav fordi det også inngår betydelige kutt (i alt om lag 90 mill. kr) i bevilgningene til andre relevante formål. Det samme var tilfelle i 2020, da oppfølgingen omfatter vekstposter på mer enn 150 mill. kr, men også kutt på nesten 90 mill. kr. Flere kutt gjelder formål på OEDs budsjett under opptrappingsplanen Teknologiløft. Det innebærer at satsinger knyttet til Store samfunnsutfordringer er i betydelig større grad enn de øvrige hovedmålene finansiert gjennom omdisponering, særlig under prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi.

Figur 12. Oppfølging av målet Store samfunnsutfordringer i perioden 2019-2021. Alt under langsiktige prioriteringer. Innenfor og utenfor opptrappingsplanene. Mill. kr.

Figur 13. Oppfølging 2019-2021 av Langtidsplanens sju prioriteringer (langsigtede prioriteringer og målene Fremragende fagmiljøer og Styrket konkurransekraft). Mill. kr.

3.5.4. Samlet satsing på Langtidsplanens prioriteringer 2019–2021

Siden en del formål som inngår i oppfølgingen av Langtidsplanen ikke er tilordnet noen av de fem langsiktige prioriteringene, men direkte til de to målene 'Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne' og 'Fagmiljøer av fremragende kvalitet' opererer planen i praksis med i alt sju prioriteringer. Figur 13 viser oppfølgingen i perioden 2019–2021 fordelt mellom disse sju prioriteringene.

Konkurranseskraft og innovasjonsevne har hatt den klart største veksten innenfor opptrappingsplanene, alt under opptrappingsplan FoU i næringslivet.

Når oppfølgingen innenfor og utenfor opptrappingsplanene ses samlet har Fornyelse av offentlig sektor og Muliggjørende teknologier markant høyere vekst enn alle andre prioriteringer. Under Fornyelse av offentlig sektor er 60 prosent av veksten i treårsperioden bevilgninger utenfor opptrappingsplanene til nye studieplasser, mens nesten hele veksten innenfor opptrappingsplanene er HODs store bevilgninger i 2019

og særlig i 2020 til Helseanalyseplattformen. Under Muliggjørende teknologier er $\frac{3}{4}$ av veksten bevilgninger til nye studieplasser utenfor opptrappingsplanene, mens all vekst innenfor opptrappingsplanene er vekst gjennom prioriteringens 'egen' opptrappingsplan Teknologiløft.

Under Fremragende fagmiljøer er all vekst innenfor opptrappingsplanene kommet gjennom opptrappingsplan Kvalitet i høyere utdanning, og alle gjelder formål under Diku. Bevilgningene til forskning fikk under dette målet noe vekst, alt utenfor opptrappingsplanene, i 2019 (SFF) og 2020 (forskertalenter; Kavli-instituttet).

Prioriteringen Samfunnssikkerhet har hatt markant lavest vekst, særlig under opptrappingsplanene. Til tross for flere større satsinger i treårsperioden under prioriteringen Klima, miljø og miljøvennlig energi, er den samlede oppfølgingen relativt beskjeden som følge av flere store kutt i relevante bevilgninger, særlig fra OED. Kuttene har vært både i bevilgninger innenfor opptrappingsplan Teknologiløft og utenfor opptrappingsplanene.

4. Særskilte forhold

4.1. Norges forskningsråd

Norges forskningsråd forvalter den del av forskningsbevilgningene som i størst grad gir rom for spesifikt forskningspolitisk vurdering, jf. avsnitt 1.3 om bevilgningskategori A. De utgjør 25 prosent av de årlige samlede FoU-bevilgningene. Forskningsrådet mottar bevilgninger fra de fleste departementene.

Mange ettårige kutt i 2020 og 2021 (jf. avsnitt 1.1) medfører at budsjettallene ikke fullt ut samsvarer med endringer i aktivitetsvolum, siden slike kutt ikke skal føre til redusert aktivitet i året kuttene tas.

Proposisjonens foreløpige oversikt over FoU-bevilgninger fra de åtte departementer som bidrar mest til rådets budsjett viser en samlet FoU-bevilgning (utenom administrasjonsbevilgningen) på 9,3 mrd. kr, som er 270 mill. kr eller vel 3 prosent mer enn i 2020. I dette tallet inngår ettårige kutt uten aktivitetsreduksjon i bevilgningene fra HOD, NFD, OED og ASD med om lag 450 mill. kr, samt tilbakeføringen av KDs ettårige kutt i 2020 på 400 mill. kr.

I tillegg foretar også KMD og UD ettårige kutt i sine bevilgninger til Forskningsrådet i 2021 med til sammen mer enn 170 mill. kr. Siden tilbakeføringen av det ettårige kuttet i HODs bevilgning til Forskningsrådet i 2020 på 85 mill. kr først vil skje i 2022 er de samlede ettårige kuttene i rådets 2021-budsjett om lag 710 mill. kr brutto, og 310 mill. kr netto.

Det meste av de ekstraordinære bevilgningene til FoU som ble vedtatt i løpet av 2020 som tiltak mot korona-epidemien er bevilgninger gjennom Forskningsrådet. Det er i all hovedsak bevilgninger til næringsrettet FoU med om lag 1,2 mrd. kr. Av dette er i underkant av 800 mill. kr bevilgninger fra NFD (forskningsbasert omstilling og innovasjon; grønn omstilling i maritim sektor; utvikling av fiskefôr; økt grunnbevilgning til teknisk-industrielle og marine primærnæringsinstitutter, Grønn plattform), om lag 130 mill. kr er fra OED (ENERGIX-programmet, FME innen vindkraft) og nær 150 mill. kr er fra KLD (grunnbevilgning til miljøinstituttene; sirkulær økonomi, lavutslippsløsninger). Andre covid-19-rettede engangsbevilgninger i 2020 gjennom rådet er bevilgninger fra KD til forskning på miljø og grønt skifte, til kommersialisering av fors-

kning, samt bevilgning fra HOD til Pilot Helse (detaljert oversikt i avsnitt 1.4. over).

Flere av de særskilte covid-19-relaterte bevilgningene videreføres i 2021 og inngår i oppfølgingen av Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (delvis med litt justerte betegnelser). Dette gjelder bl.a. økte bevilgninger til innovasjonsprosjekter i næringslivet/blå økonomi (75 mill. kr, NFD), kommersialisering av forskning (20 mill. kr, KD); forskning og innovasjon for grønn omstilling (50 mill. kr, KLD), økte grunnbevilgninger til teknisk-industrielle institutter (50 mill. kr, NFD) og til miljøinstitutter (10 mill. kr, KLD), FoU for økt verdiskaping, reduksjon av klimagassutslipp og omstilling (50 mill. kr, OED, ved omdisponering).

En bevilgning på 10 mill. kr fra ASD til forskningsstøttet innovasjon og digitalisering av arbeids- og velferdstjenestene som inngår i Langtidsplanen er flyttet til annen post i statsbudsjettet, men arbeidet skal planlegges som et samarbeid mellom rådet og Arbeids- og velferdsdirektoratet.

KDs post for bevilgninger til 'sektoroverskridende og strategiske satsinger' får i 2021 en vekst på 490 mill. kr, hvorav netto 390 mill. kr er knyttet til ettårige kutt (tilbakeført kutt fra 2020 på 400 mill. kr og nytt kutt i 2021 på 10 mill. kr). Innenfor rammen skal rådet dekke økte bevilgninger til grunnleggende IKT-forskning (62,5 mill. kr), til kommersialisering (20 mill. kr) og videreførte nærings-ph.d.-stillinger (10 mill. kr), som alle inngår i oppfølgingen av Langtidsplanen. Rådets post for langsiktig forskning, der bl.a. bevilgningene til FRIPRO og ordningen for sentre for fremragende forskning (SFF) inngår, har en liten nedgang (20 mill. kr). Under posten bortfaller i 2021 en bevilgning på 30 mill. kr til gaveforsterkningsordningen som foreslås nedlagt.

I OEDs budsjett for 2021 er det en ny satsing på 100 mill. kr til oppfølging av Regjeringens hydrogenstrategi, med vekt på utvikling av infrastruktur for kommersiell bruk av hydrogen. Forskningsrådet skal samarbeide med Enova om innretningen av satsingen.

4.2. Forskningsinstituttene

Styrkingen av de teknisk-industrielle instituttene grunnbevilgning fortsetter i 2021 med en økning på 50 mill. kr (NFD). Disse instituttene grunnbevilgning økte i 2020 med 20 mill. kr, og i 2019 med 40 mill. kr. Som covid-19-rettet tiltak i 2020 ble grunnbevilgningene til teknisk-industrielle og marine primærnæringsinstitutter styrket med en engangsbevilgning på 260 mill. kr. Departementet påpeker at «disse midlene vil også forvaltes utover i 2021».

NFDs foreslåtte grunnbevilgning i 2021 til primærnæringsinstituttene er 114 mill. kr. Det gir så vidt vi kan se ikke vekst i forhold til saldert budsjett 2020. Disse instituttene har til gjengjeld fått del i den særskilte covid-19-relaterte bevilgningen i 2020 fra NFD på 260 mill. kr.

En foreslått grunnbevilgning fra LMD i 2021 til primærnæringsinstitutter innen landbruks- og matsektoren på 194 mill. kr gir omtrent samme realnivå i denne bevilgningen som i 2020. To av instituttene, NIBIO og Veterinærinstituttet, fikk en økt grunnbevilgning i 2020 på 15 mill. kr som tiltak mot koronapandemien.

Grunnbevilgningen til miljøforskningsinstitutter styrkes i 2021 med en økning på 10 mill. kr, som gir en realvekst på om lag 2 prosent. Som et covid-19-relatert tiltak ble disse instituttene grunnbevilgning styrket i 2020 med 30 mill. kr.

Grunnbevilgningen til samfunnsvitenskapelige institutter får i 2021 en økning med 5 mill. kr som tilsvarer en nominell økning på snaut 3 prosent, omtrent tilsvarende den prisjustering som er lagt til grunn i proposisjonen.

Norges forskningsråd har vurdert ordningen for statlig grunnfinansiering av forskningsinstitutter og forskningskonsern, og har i rapport fra juni 2020 gitt sine råd om endringer i finansieringsordningen til KD. Rapporten er sendt på høring og Regjeringen vil ta stilling til Forskningsrådets forslag og høringssvarene høsten 2020 og våren 2021.

4.3. EU-samarbeidet

Kontingenten for norsk deltakelse i EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon er i 2021 anslått å beløpe seg til vel 2,5 mrd. kr, mot snaut 2,4 mrd. kr i saldert budsjett for 2020.

Hoveddelen av kontingenten, om lag 1,7 mrd. kr, gjelder deltakelsen i EUs 8. forsknings- og innovasjonsprogram, Horisont 2020. I den budsjetterte kontingen-

ten for 2021 inngår også et foreløpig anslag på om lag 0,5 mrd. kr for norsk deltakelse i EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon (Horisont Europa, 2021–2027).

EU har ennå ikke vedtatt sitt langtidsbudsjett for kommende åtteårsperiode og anslaget er usikkert. Forslag til endelig vedtak om norsk deltakelse i Horisont Europa, samt i det videreførte Erasmus+ programmet for utdanning, opplæring, ungdom og idrett, vil bli lagt fram for Stortinget i 2021. Regjeringa vil også legge fram strategier for norsk deltakelse i begge programmene.

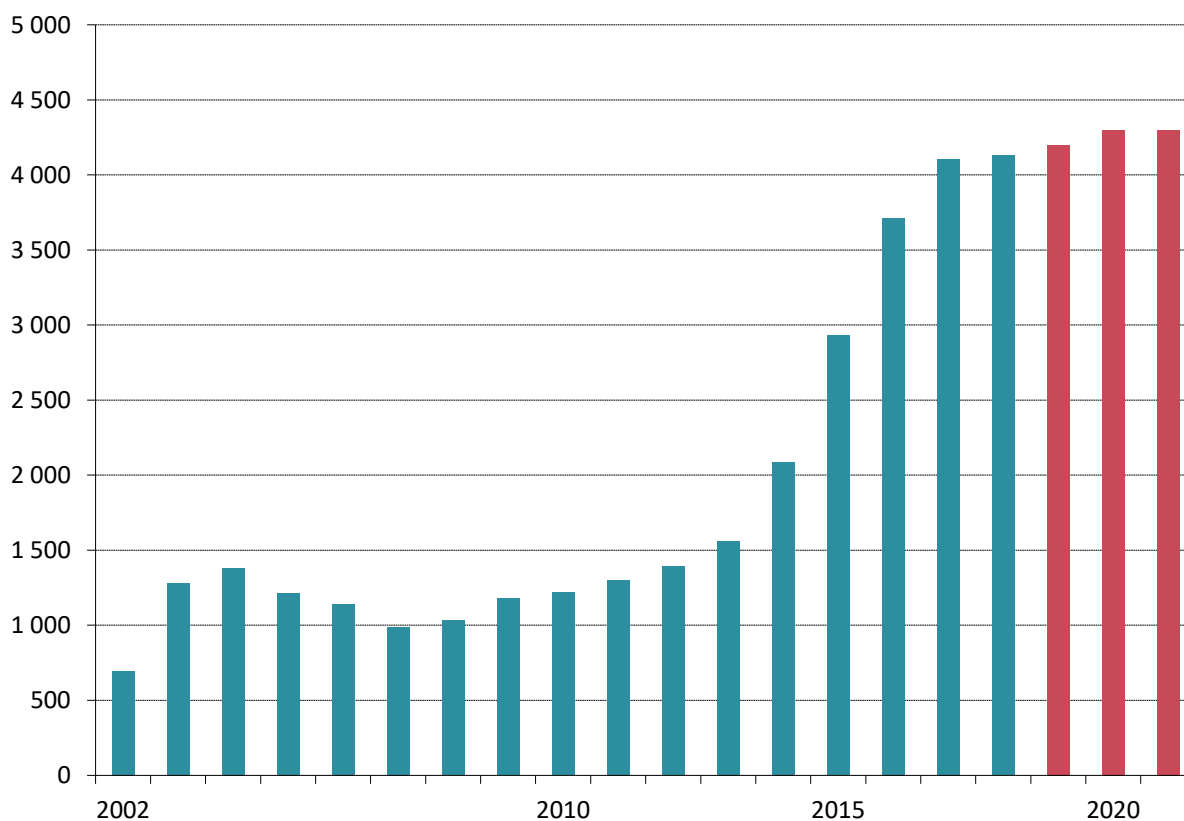
I den budsjetterte kontingenten for 2021 for deltakelse i EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon er det dessuten innarbeidet en forventet innbetaling på anslagsvis 360 mill. kr. for norsk deltakelse i EUs nye, planlagte tiltak for økonomisk innhenting etter koronakrisen, Next Generation EU. Instrumentet er foreslått etablert med en årlig budsjetttramme på 750 mrd. euro i perioden 2021–2024. Det skal finansieres gjennom opptak i finansmarkedene av lån som skal tilbakebetales over framtidige EU-budsjetter i perioden 2028–2058. Midlene skal kanaliseres gjennom ulike EU-programmer.⁴ Programmet er ikke nærmere beskrevet i Regjeringens budsjettforslag for 2021.

Det er betydelig usikkerhet om vilkår og økonomiske rammer for videre norsk deltakelse i EUs programmer. UD påpeker i sin proposisjon at «det er foreløpig flere spørsmål som er uavklart når det gjelder norsk deltakelse i EUs programmer for neste periode, inkludert endelig fastsettelse av kostnad. Enkelte av programmene vil være delvis knyttet til Next Generation EU, men det er usikkert hva slags konsekvenser det vil kunne få for norsk deltakelse. Et annet spørsmål som foreløpig er uavklart, er hvorvidt ikke-EU medlemsland kan delta i kun deler av enkeltprogrammene».

Norsk deltakelse i EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon er i 2020 blitt evaluert med positive konklusjoner på alle mål for den norske deltakelsen: økt kvalitet i norsk forskning og innovasjon; utvikling av egen forsknings- og innovasjonssektor; økt innovasjonsevne, verdiskaping og økonomisk vekst; og bedre velferd og bærekraftig samfunnsutvikling. Evalueringen tar forbehold om konklusjonen på sistnevnte mål, der det ifølge rapporten er vanskelig å identifisere indikatorer for å vurdere graden av måloppnåelse.

Norsk økonomisk 'retur' har siden 2017 ligget godt over Regjeringens mål på to prosent av de midler som blir fordelt etter konkurranse.

Mill. kr

Figur 14. Provenytap SkatteFUNN 2002–2021. Mill. kr. Kilde: Skatteetaten/Finansdepartementet; Prop. 1 S (2020-2021). Tall for årene 2019-2021 er anslag.

Siden EUs rammeprogrammer ikke bare omfatter forskning, men også innovasjon, inngår ikke kontingenten i sin helhet i forskningsbudsjettet. Mye tyder på at det i Horisont 2020 og trolig i enda større grad i Horisont Europa skjer en forskyvning av aktiviteten fra FoU mot innovasjon.

4.4. SkatteFUNN

I tillegg til å støtte næringsrettet FoU gjennom direkte bevilgninger, gis det under SkatteFUNN-ordningen omfattende indirekte støtte i form av delvis skattefritak for investeringer i FoU. Ordningen skal bidra til at målet om at norsk FoU skal utgjøre 3 prosent av BNP innen 2030 blir nådd. SkatteFUNN er det klart mest omfattende virkemiddelet for støtte til næringslivets FoU. Flertallet av bedrifter med godkjente SkatteFUNN-prosjekter er ikke i skatteposisjon, og det meste

av støtten (om lag 80 prosent) gis i praksis i form av direkte utbetalinger.

Provenytapet antas å bli omtrent det samme i 2021 som i 2020; i alt 4,3 mrd. kr. Omfanget på provenytapet under ordningen har i perioden fra 2002 utviklet seg slik figur 14 viser. Etter en kraftig vekst i årene 2013–2017, har veksten flatet ut.

4.5. Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Regjeringen satte i 2018 i gang en gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet med sikte på å få mest mulig verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser ut av de midler som kanaliseres gjennom virkemiddelapparatet. Gjennomgangen skal bidra til ryddige grenseflater og avklarte roller, brukervennlighet og et godt samspill mellom virkemidlene. Områdegjennom-

gangen ble ferdigstilt i januar 2020, men som følge av koronasituasjonen har oppfølgingen ikke hatt planlagt fremdrift. Arbeidet med oppfølgingen er gjenopptatt og Regjeringen vil komme tilbake til saken.

4.6. Gaveforsterkningsordningen nedlegges

Regjeringen foreslår å fjerne gaveforsterkningsordningen. Den har i 2020 en ramme på 30 mill. kr. og innebærer at staten skyter til ytterligere 25 prosent når det gis private gaver til forskning. Den har i sin nåværende form eksistert siden 2014, etter at tidligere ordning etablert i 2006 ble nedlagt i 2012.

Sluttnoter

1. I dette notatet er Regjeringens egne anslag over bevilgningene til FoU lagt til grunn. Tall for samlede bevilgninger er hentet fra tabell på s. 255 i Prop. 1 S (2020-2021) for KD. Ved sammenligninger med 2020 er saldert budsjett for 2020 lagt til grunn. Som proposisjonen påpeker er oppgitte tall for FoU-bevilgninger i stor grad fastsatt på skjønnsmessig grunnlag og foreløpige. NIFU vil utarbeide endelige tall for saldert budsjett våren 2021.
2. Kategoriene og resultatet av dekomponeringen er omtalt i artikkel i Forskningspolitikk, 3/2019, se <https://www.fpol.no/en-veiledning-i-a-finne-forskningspolitikken-i-forskningsstatsbudsjettet/>
3. Oversikten er hentet fra KDs proposisjon, s. 301-305.
4. Kilde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_940

NIFU utarbeider årlig en oversikt over konsekvensene av Regjeringens forslag til statsbudsjett i Prop. 1 S for universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Denne rapporten utgjør den første delen av dette arbeidet. Den er en hurtigutredning som har fokus på budsjettproposisjonens forskningspolitiske profil. Endelige tall fra NIFUs gjennomgang av det vedtatte budsjett for 2021 vil foreligge våren 2021.

NIFU

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education

NIFU tilbyr handlings- og beslutningsorientert forskning til offentlig og privat sektor. Forskningen omfatter hele det kunnskapspolitiske området – fra grunnopplæring, via høyere utdanning til forskning, innovasjon og kompetanseutvikling i arbeidslivet. Instituttet har i tillegg nasjonalt ansvar for produksjon, analyse og formidling av statistikk og indikatorer for det norske FoU- og innovasjonssystemet.

NIFU

PB 2815 Tøyen, NO-0608 Oslo
www.nifu.no | post@nifu.no